

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra romanistiky

Soňa Mališová
Malý Mikuláš a balón – překlad a komentář
Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jitka Uvírová, Ph.D.

OLOMOUC 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literatury.

V Olomouci, dne 11. května 2010

Soňa Mališová

Poděkování

Děkuji Mgr. Jitce Uvírové, PhD. za odborné vedení práce, za poskytování cenných rad k práci a za její vstřícnost.

OBSAH

Obsah.....	1
I. Úvod.....	3
II. Překlad	
2.1. Překladatelský proces.....	4
2.2. Jak překládat.....	4
2.3. Odlišná mimojazyková skutečnost.....	5
2.4. Překladatelské zásady.....	7
2.5. Problémy překladu.....	8
2.6. Metody překladu.....	9
2.7. Srovnání francouzštiny a češtiny.....	11
III. Malý Mikuláš – četba pro děti i dospělé	
3.1. Autoři.....	14
3.1.1. René Goscinny.....	14
3.1.2. Jean-Jacques Sempé.....	17
3.2. Historie Malého Mikuláše.....	18
3.3. Postavy.....	19
IV. Překlad T. Sýkorové-Řezáčové	
4.1. Překlad z francouzštiny.....	21
4.2. Překlad z ruštiny.....	23
4.3. Vlastní jména.....	23
V. Malý Mikuláš a balón	
5.1. Překlad vybraných kapitol.....	24
5.1.1. Divadlo.....	24
5.1.2. Velikonoční vejce.....	27
5.1.3. Svetr.....	28
5.1.4. Televize u Kryšpína.....	31
5.2. Komentář.....	33
VI. Závěr.....	37
VII. Resumé.....	38

Anotace.....	39
Bibliografie.....	40

I. Úvod

Po absolvování semináře Překladačská cvičení ve druhém ročníku mě překlad z francouzského jazyka začal zajímat, a i když často bylo těžké najít správné slovo nebo obrat a mnozí ze studentů strávili spoustu času nad jedinou větou, tento předmět mi pomohl naučit se řešit některé základní problémy, které provázejí překládání z originálu do jazyka mateřského. Co vše by měl mít dobrý překladatel na paměti? Čím by se měl řídit? Je důležitější obsah sdělení či forma? Jak postupovat v případě jevů jednomu jazyku vlastních a druhému cizích?

Těmito a dalšími otázkami se budu ve své práci zabývat. Nejprve shrnu základní informace o překládání prózy, o překladačské práci, přičemž se budu zaměřovat na překlad z francouzského jazyka. Uvedu také některé z podstatných rozdílů mezi českým a francouzským jazykem a pokusím se tedy odpovědět na otázku, proč je překlad z těchto jazyků často komplikovaný. Poté přejdu k vybranému dílu – „Malý Mikuláš a balón a jiné nevydané příběhy“, které je poslední z vydaných knih o Malém Mikuláši, dětském hrdinovi prožívajícím se svou partou různá dobrodružství.

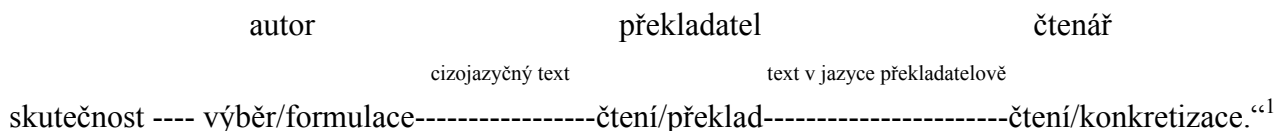
Překlad těchto knih není jednoduchý, u nás se tohoto úkolu ujala Tamara Sýkorová-Řezáčová a mistrně se s ním vypořádala. Děj knihy se odehrává v 50. letech 20. století ve Francii, jsou zde tedy společensko-historické skutečnosti, kterým je třeba podřídit atmosféru knihy a použitý slovník. Na druhou stranu víme, že v některých případech by měl překladatel přiblížit kontext francouzský českému prostředí a poněkud pozměnit originál. Najít vyváženost těchto dvou aspektů by měl být cíl každého literárního překladatele.

Ve své práci bych chtěla rozebrat překlad Tamary-Sýkorové Řezáčové a na konkrétních příkladech poukázat na pravidla správného překladu. Vzhledem k tomu, že „Malý Mikuláš a balón a jiné nevydané příběhy“ ještě nebyl do češtiny přeložen, navrhuji překlad vybraných povídek a jeho komentář.

II. Překlad

2.1. Překladatelský proces

Jiří Levý definuje překladatelský proces takto: „Překládání je sdělování. Přesně řečeno, překladatel dešifruje sdělení, které je obsaženo v textu původního autora a přeformulovává (zašifrovává) je do svého jazyka. Sdělení v překladovém textu obsažené pak dešifrovává čtenář překladu. Tím vzniká dvojčlenný komunikační řetěz, který můžeme znázornit následovně:

Tento komunikační řetěz vyjadřuje proces, na jehož začátku je autor píšící dílo ve svém jazyce, a na konci čtenář s již přeloženou knihou v ruce. Prostřední fáze, fáze překladatelovy práce, je neméně důležitá než samotná práce autora. Práce překladatele obnáší tři základní fáze: Pochopení předlohy, interpretace předlohy a přestylizování předlohy. Po výběru díla a seznámení s ním je nezbytné jej dokonale načíst a nastudovat si souvislosti historické a společensko-kulturní, které práci nepochybně ovlivnily a až poté teprve začít s překladem. Někteří překladatelé se zaměřují na určitého zahraničního autora a velká část jejich práce se soustřeďuje na díla jednoho spisovatele a to jim umožňuje výbornou znalost autorova stylu.

2.2. Jak překládat

Ve své knize *České teorie překladu* (2. díl) Jiří Levý uvádí pod názvem *Anketa o překládání* několik názorů překladatelů na překlad jak poezie tak prózy. Například Jindřich Hořejší se zamýšlí takto:

„Překlad má být především česká slovesná práce. Musí však dát také autorovi, co jest autorovo. Má být dále doslovný. Spojit obé je právě ono umění, na něž je nutno překladatelství povýšit. Není spisovatele, který by byl formálně tak původní tvůrčí osobnost, aby se slohově vymykal druhu řeči, mluvené národem, z něhož vyšel. Může mít své zvláštnosti, mluvu, která jest jen jemu vlastní, vždycky však to bude duchu mateřštiny. A má-li každá řeč svého ducha, někdy tak rozdílného jako při řečech latinského původu a původu slovanského, je nutno, aby toho bylo dbáno i u překladatelů. Duch řeči francouzské musí se obracet k duchu řeči české, ne francouzská litera k

¹ LEVÝ, J.: *Umění překladu*. Ivo Železný, Praha 1998, s. 44

liteře české. Pak nebude možno, aby se násilnosti, v našem případě galicismy a vůbec příznaky ducha latinského, vydávaly za charakteristiku toho kterého francouzského autora s tvrzením, že to je právě jeho odlišnost. Pro zvláštnosti, pro původní slohové novosti je nutno najít ekvivalent – v duchu českého jazyka. A to je úkol, neprostší povinnost překladatelova.“²

2.3. Odlišná mimojazyková skutečnost

Nalézt ekvivalent pro zvláštnosti původního jazyka v jazyce českém bývá často velmi nelehké. Jazykovědec Georges Mounin ve své knize *Teoretické problémy překladu* tvrdí, že tento nejbližší přirozený ekvivalent je zřídkakdy dán jednou provždy. „*V rozmezí pouze dvou století nemají už stejná slova vždycky stejný význam.*“³ V některých případech je samozřejmě marné jej hledat a slovo je třeba vyjádřit opisem. „Jak přeložit do angličtiny alespoň tři nebo čtyři slova z padesáti existujících, které v roce 1959 označovaly v oblasti provensálského města Aix ten či onen druh chleba (baguette, flûte, couronne, fougasse, fusée atd.)? Georges Mounin jich uvádí úctyhodný výčet. A naopak, podle skromnějšího rejstříku: přeložíme-li skotský „scone“ a anglický „muffin“ francouzským „petit pain“ (houska), nepřeložili jsme vlastně nic.“⁴

V některých případech je zkrátka nemožné převést označení pro skutečnost ve světě jednoho národa běžnou do světa jiného národa, pro který je tato skutečnost neznámá, či dokonce nepředstavitelná. Příklad pečiva je poměrně běžným „překladatelským oříškem“, podobným je i příklad měn – rubl či frank nepřekládáme, protože tyto věci v jiné zemi než v té domovské neexistují. Například v exotických souvislostech existují však i extrémnější případy - „*Jak přeložit „hory“ Indiánům z naprosto rovného poloostrova Yucatán, jehož nejvyšší místo dosahuje 30 metrů?*“⁵ Abychom vyřešili tento problém, je třeba mít na paměti starý výrok Étienna Doleta : „*Zprv je třeba, aby překladatel dokonale pochopil smysl a látku autora, jehož dílo překládá.*“⁶

Tomuto jevu se říká odlišná mimojazyková skutečnost. Je závislý na konotacích, které podle Bloomfielda mohou být různého druhu „(konotace vulgární, důvěrná, akademická, venkovská, selská, archaická, technická, učení, cizí, ironická, argotická, dětinská), ale mají jeden společný následující rys: k objektivní definici slova přidávají hodnoty, k nimž se tak či onak pojí zabarvení jistými city. Označení určité osoby výrazem *mon père* „můj otec“ fixuje určitý vztah příbuznosti. Pokud však mluvčí řekne *papa* „táta“, či *dad*, či *ton paternel* „tvůj fotr“ nebo *son vieux* „jeho

2 LEVÝ, J.: *České teorie překladu (2. díl)*., Ivo Železný, Praha 1996, s. 167

3 MOUNIN, G.: *Teoretické problémy překladu.*, Karolinum, Praha 1999, s. 10 (předmluva Dominique Auryové)

4 MOUNIN, G.: *Teoretické problémy překladu.*, Karolinum, Praha 1999, s. 10 (předmluva Dominique Auryové)

5 MOUNIN, G.: *Teoretické problémy překladu.*, Karolinum, Praha 1999, s. 66

6 MOUNIN, G.: *Teoretické problémy překladu.*, Karolinum, Praha 1999, s. 66 (Nová a přístupná reedice textu Étienna Doleta, v revui *Babel*, vol. I, 1955, č. 1, ss. 18-19)

stařík“, dozvídáme se něco navíc: to „něco navíc“ je právě označováno a potenciálně analyzováno prostřednictvím pojmů „konotace“.⁷

Odlišnou mimojazykovou skutečností nemusí být přímo samotný jev, který v jednom jazyce označení nemá a v druhém ano, ale také ty skutečnosti, které pro jeden národ znamenají něco jiného než pro národ druhý, mají tzv. odlišné konotace. „Poněkud jiný problém nastává, mluví-li se ve výchozím jazyku o někom nebo o něčem, co je v daném jazykovém společenství dobře známo, takže o tom stačí pouhá zmínka či narážka. (...) Překladatel si to musí sám uvědomit a přeložit toto místo („bezproblémové“ pro čtenáře originálu) do cílového jazyka takovým způsobem, aby i v této nové formulaci mluvilo k novým čtenářům pokud možno stejně srozumitelně. Např. ve výchozím textu se bude mluvit o divadelním představení a bude tam řečeno: *Les trois coups allaient déjà être frappés...* Francouzský čtenář bude ihned vědět, že jde o tři údery, kterými se v některých francouzských divadlech tradičně označuje začátek představení. Čtenář překladu však o takovéto podrobnosti reálií informován být nemusí (...).“⁸

Jak tuto situaci řešit? „*Vysvětlit o co se jedná v poznámce pod čarou (...)? Poznámka pod čarou je pro překladatele ostudná...*“⁹ Druhou a ve většině případech vhodnější možností je tzv. „vnitřní vysvětlivka“. Výše zmíněné „*les trois coups*“ překladatel stručně charakterizuje. „*Překladatel se zde může uchýlit k tzv. vnitřní vysvětlivce (stručnému vysvětlení), např.: Už brzy měly zadunět tři údery, oznamující začátek představení...*“¹⁰ V kapitole „Metody překladu“ je uvedeno sedm stupňů převodu originálu do cílového jazyka; jedním z nich je adaptace – přizpůsobení odlišné mimojazykové skutečnosti pojmu bližšímu v jazyce cílovém – která je stupněm nejvolnějším. I v tomto případě ji můžeme použít: „*Má i jinou možnost, adaptaci: Už brzo mělo zvonit začátek představení..., Každou chvíli se mělo ozvat třetí zvonění...(setřel by se tím ovšem slohový účín prostředí).*“¹¹

Bohumil Štěpánek se v Anketě vyjádřil ostřeji:

„Tedy: jak překládat? Rozbijte originál! Požadavek možná že kacířský, ale neúprosný, neboť je jediným přiznáním pravdy a přijetím podmínek tohoto světa, neboť vše ostatní je lží a pokrytectvím. Rozbijte originál! Nelpěte svatě na mistrech, nechtějte nadlidsky cítit je svatě a zbožně a marně, nechtějte nic marně přenášet do jiných proudů a do jiného světa. Nemáte přec těchže prostředků jako při kopii obrazu, bohudík. Přenosem slova se promění všecko, nač sáhnete, nikoliv „setře ráz, překladem věc ztrácí“, ale promění, dočista, nadobro promění i v rukou

7 MOUNIN, G.: *Teoretické problémy překladu.*, Karolinum, Praha 1999, s. 138

8 RADINA, O.: *Francouzština a čeština – systémové srovnání dvou jazyků.*, SPN, Praha 1981, s. 213

9 MOUNIN, G.: *Teoretické problémy překladu.*, Karolinum, Praha 1999, s. 10 (předmluva Dominique Auryové)

10 RADINA, O.: *Francouzština a čeština – systémové srovnání dvou jazyků.*, SPN, Praha 1981, s. 213

11 RADINA, O.: *Francouzština a čeština – systémové srovnání dvou jazyků.*, SPN, Praha 1981, s. 213

nejšetrnějších a nejněžnějších. Autorův svět je monopolem určité doby a národa a jeho osoby.“¹²

I podle Bohumila Štěpánka tedy není cílem správného překladatele úporná snaha napodobit svět oblasti, národa a prostředí, ve kterém byla kniha napsána, natož pak svět autorův, tato snaha je podle něj dokonce marná. I když se pod rukama překladatele dílo promění, ať už chce či nechce a originál opravdu „rozbije“, svět přeložené knihy by se měl podobat světu originálu co nejvíce je možné.

2.4. Překladatelské zásady

Každý zkušený překladatel má svůj systém překládání, nicméně některá pravidla by měla být dodržována bez ohledu na to, co a koho překládáme. Ať už je styl překládané látky jakýkoliv, naším hlavním úkolem je se jej držet a pokusit v našem jazyce vyjádřit co nejvěrněji jak jednotlivé výrazové prostředky tak uchovat celkové vyznění textu. V některých případech je možné ponechat text v kontextu originálu, jindy je ale třeba jej přiblížit našemu společensky-kulturnímu prostředí.

Není lehké dosáhnout umění rozhodování kdy a do jaké míry text pozměnit tak, že se nebude jednat o doslovný překlad, ale že budou použity výrazy více či méně ekvivalentní výrazům problematickým v originálu. Čtenář by navíc neměl být ochuzen o žádné ze zamýšlených ale i nechtěných sdělení původního textu. „*Překladatel vychází ze smyslu a provádí všechny své překladové operace uvnitř významové čili sémantické oblasti.*“¹³

Jiří Levý navrhuje stanovení překladatelských zásad tím, že se zamyslíme nad těmito protikladnými tezemi:

„Překlad musí reprodukovat slova originálu.

Překlad musí reprodukovat ideje originálu.

Překlad se má dát číst jako originál.

Překlad má být čten jako překlad.

Překlad by měl ohrážet styl originálu.

Překlad by měl ukazovat styl překladatelův.

Překlad by měl být čten jako text náležející do doby originálu.

Překlad by měl být čten jako text náležející do doby překladatelovy.

Překlad může k originálu něco přidávat nebo z něho něco vynechávat.

Překlad by neměl nikdy k originálu nic přidávat a nic z něho vynechávat.

12 LEVÝ, J.: *České teorie překládu (2. díl)*, Ivo Železný, Praha 1996, s. 171

13 MOUNIN, G.: *Teoretické problémy překládu*, Karolinum, Praha 1999, s. 31 (Vinay et Darbelnet: *Stylistique comparée*, s. 37)

Překlad veršů by měl být proveden v próze.

Verše by měly být překládány ve verších.¹⁴

Pro některé z těchto tezí se zkušený překladatel rozhodne bez dlouhého přemýšlení, některé ale nejsou tak jednoznačné. V různých situacích volíme různé zásady překládání. Obecným názorem je, že překlad by měl hlavně zachovat dojem čtenáře z díla a toto pravidlo je tedy nejdůležitější zásadou překladatele.

Co se týče jednotlivých slov použitých v originálu, je třeba zvážit, zda jsou vhodná pro použití v našem kontextu, aby se nejednalo o pouhý doslovný překlad, který ve výsledku bude působit strojeně. Pro překlad jsou ideje podstatnější, ty je třeba zachovat a tomu podřídit jednotlivé výrazové prostředky. Styl překladatele a styl autora je lepší neoddělovat, styl autora je nezbytné při překládání díla uchovat, přítomnosti stylu překladatele se ovšem nevyhneme. Dobu originálu (a tedy použití výrazových prostředků) měnit nemůžeme.

2.5. Problémy překladu

Při čtení zahraničních děl přeložených do češtiny se můžeme setkat jak s překlady úspěšnými, které dokonale zachovávají umělecký zážitek získaný při čtení originálu, tak s překlady kostrbatými, nejasnými a nepřirozenými. „Překladatel má usilovat o to, aby přeložený text byl co „nepřirozenější“ (příčemž „přirozeností se myslí souhlas s vnitřními zákonitostmi cílového jazyka). Pokud se toto překladateli nepodaří, vzniká tzv. text šroubovaný. Čtenáři na něm stále něco vadí. Někdy to pociťuje spíše podvědomě (vyjádření není dostatečně „svižné“), jindy jde o chyby zcela výslovné. Mluví se pak např. o „překladové češtině“ (...); o tom, že z překladu „kape originál“.¹⁵ Pokud známe zákonitosti původního jazyka, můžeme se na ně při četbě přeloženého textu zaměřit a často tak odhalit, co vedlo překladatele k použití chybného výrazu v našem rodném jazyce. Zejména u začínajících překladatelů můžeme pozorovat problém „zrádných slov“ - „faux amis“. *„Zrádnými slovy bývají obvykle nazývána taková slova, která svým původem nebo vnější podobou si ve dvou jazycích odpovídají, ale která vývojem v různých jazykových prostředích nabyla odlišného významu.(...) Pro začínajícího překladatele nebo tlumočnicka mohou být tato slova nebezpečná, neboť vyvolávají klamný dojem, že jejich převedení do druhého jazyka je téměř (ne-li zcela) automatické, že se nabízí samo. Ve skutečnosti může dojít k různým nedopatřením, někdy jen humorným, jindy však i vážnějším.“¹⁶*

14 LEVÝ, J.: *Umění překladu.*, Ivo Železný, Praha 1998, s. 33

15 RADINA, O.: *Francouzština a čeština: systémové srovnání dvou jazyků.*, SPN, Praha 1977, s. 206

16 RADINA, O.: *Zrádná slova ve francouzštině.*, SPN, Praha 1975, s. 5

Podle typu překládaného díla můžeme charakter překladu dělit na odborný a umělecký. „Podle toho se pak teorie překladu pokládá za disciplínu lingvistickou nebo literárněvědnou. Do kompetence jazykovědy patří srovnávací zkoumání dvou jazykových systémů; znalost jeho výsledků je samozřejmým předpokladem překladatelovy řemeslné výzbroje.“¹⁷ Dalšími nezbytnými překladatelskými činnostmi jsou „kritický odhad, jak budou hodnoty díla působit ve vztahu k životní problematice překladatelova prostředí, volba interpretačního stanoviska, přetransponování uměleckých skutečností v něm zobrazených i jeho stylistických rovin do nového kulturního prostředí a jazyka atd.“¹⁸

„Překladatelství je typickou činností lidí, jejichž duševní klima dá se vystihnout slovem, že žijí pod dvojitým nebem; že vzešli z přechodného věku, že žijí na rozhraní. Nejenom že se stávají zprostředkovateli dvou kultur: ale vkládají do své práce svoje podvojně sklony a jsou na stráži, aby různorodé prvky, z nichž je složen jejich duch, nesměšovaly se v nějakou beztvárnou veličinu, jež by byla poloviční vědou a polovičním a polovičním uměním, jež by byla zkrátka polovičatostí.“¹⁹

„Již roku 1913 formuloval jeden z pozdějších spoluzakladatelů Pražského lingvistického kroužku, Vilém Mathesius, funkční hledisko při překládání: „(...) vlastní podstata přebásnění je úsilí o vzbuzení uměleckého účinku i třeba jinými literárními prostředky než jakých bylo užito v originálu. (...) často stejné – nebo přibližně stejné – prostředky docilují účinků různých. Zásada, že důležitější je rovnost uměleckého účinku než stejnost uměleckých prostředků, jest důležitá zejména při překládání děl básnických.“²⁰

„I podle Romana Jacobsona se umělecky nejvíce přiblížíme k originálu tehdy, když pro ohlas cizojazyčného básnického jazyka je zvolena forma, jež v kruhu forem daného básnického jazyka funkčně, nikoli zevně, odpovídá formě originálu.“²¹

Tuto zásadu bychom měli dodržovat jak při překládání jak prózy tak poezie – přebásňování. „Jestliže již běžné překládání v sobě má kromě odborné zběhlosti také něco z umění, pak u přebásňování se stává umělecká stránka prvořadou.“ Překladatelé-básníci jsou ještě více omezeni zevní formou originálu než překladatelé prózy, i pro ně je ale funkční hledisko zásadní.

2.6. Metody překladu

„Překládat podle celkového smyslu výpovědi – to je základní pravidlo překladatelovo.

17 LEVÝ, J.: *Umění překladu*, Ivo Železný, Praha 1998, s. 84

18 LEVÝ, J.: *Umění překladu*, Ivo Železný, Praha 1998, s. 84

19 LEVÝ, J.: *České teorie překladu (2. díl)*, Ivo Železný, Praha 1996, s. 5 (předmluva Otokara Fischera)

20 LEVÝ, J.: *Umění překladu*, Ivo Železný, Praha 1998, s. 26-27 (V. Mathesius: *O problémech českého překladatelství*, *Přehled* 11/1913, 808)

21 LEVÝ, J.: *Umění překladu*, Ivo Železný, Praha 1998, s. 27

Málokdy totiž překladatel může postupovat podle jednotlivých slov; častěji se musí zmocnit celého sdělení a převést je opět jako celek, tentokrát odpovídající zvyklostem druhého jazyka. Překladatel má být vždy veden představou: Jak by se v dané situaci spontánně vyjádřil rodilý mluvčí? Nápis na francouzském hasicím přístroji **Craint la gelée** Čecha na první pohled překvapí, neboť se od českého upozornění *Chraňte před mrazem* značně liší. Avšak pro překlad je rozhodující právě ta formulace, které užívá druhý jazyk, není-li jeho vyjádření ovlivněno jazykem výchozím.²²

I z těchto důvodů je pro umělecký překlad značně nevhodný tzv. strojový překlad. Se systémem strojového překladu se můžeme setkat na dnes velmi populárním vyhledávači <http://www.google.com>, který systém automatického překládání do jiných jazyků využívá. Po kliknutí na odkaz Přeložit stránku se nám zobrazí kostrbatý a často komický text, který nebyl už na první pohled přeložen člověkem. Pro účely pouze informativní je tento překlad často dostačující, ale umělecká hodnota zcela chybí. „Praktické cíle a postupy strojového překladu jsou v tomto okamžiku v mnoha směrech protichůdné cílům uměleckého překladu. Při sestavování lexikálních tabulek jde o to, redukovat významová pole slov tak, aby jednomu slovu jazyka výchozího odpovídalo pokud možno zase jedno slovo jazyka cílového; v uměleckém překladu jde naopak o emancipaci od mechanických lexikálních ekvivalentů a o využití skupin synonym.“²³

„J.P. Vinay – J. Darbelnet uvádějí ve své „*Stylistique comparée du français et de l'anglais* (§§ 30-40) 7 stupňů převádění slov, obrátů nebo sdělení z výchozího jazyka do jazyka cílového. Tři první stupně jsou převodem přímým, čtyři vyšší stupně představují převod volný.

Nejsnazším vyjádřením originálu („překladem nulovým“) je prosté převzetí výchozího jazyka: např. v českém textu citace rčení **Cherchez la femme**.

Druhým stupněm je kalk – jazykový „obtisk“, např.: **le préfet de police** *policejní prefekt*.

Třetím stupněm je doslovný překlad. Lze ho použít tam, kde proti němu v cílovém jazyku není žádných překážek: **Mon frère aime la musique**. *Můj bratr má rád hudbu*.

Překladatelské umění se projevuje hlavně u čtyř vyšších, volnějších stupňů překládání – tedy tam, kde cílový jazyk nesnese vyjádření přesně stejné, jakého užívá jazyk výchozí.

Je to předně tzv. transpozice – posun (hlavně mezi jednotlivými slovními druhy): např. místo francouzského podst. jména bude v češtině jméno přídavné (**l'artiste-peintre** *akademický malíř*) nebo sloveso (**le cycle „Connaissance de la musique“** cyklus „*Poznáváme hudbu*“); jindy místo francouzského přídavného jména bude v češtině příslovce (**Tu as l'air un peu fatigué**. *Vypadáš nějak unaveně.*); opět jindy se vyjádří čeština předponou tam, kde francouzština užije slovesa (*dojdat finir son assiette*) apod. O tom viz jednotlivé kapitoly.

22 RADINA, O.: *Francouzština a čeština: systémové srovnání dvou jazyků.*, SPN, Praha 1977, s. 10

23 LEVÝ, J.: *Umění překladau*. Ivo Železný, Praha 1998, s. 31

Modulace – přeladění – znamená odlišné jazykové ztvárnění téže skutečnosti (viz tuto kapitolu). Např. francouzština má zápornou představu **l'occupation insuffisante** pro český kladný pojem *nadměrný byt*. Jindy je to převedení obecného vyjádření na konkrétní: „...**une guêpe entra dans ma gorge**.“ (J.Cayrol: „Les corps étrangers“) „...vletěla mi do krku vosá“; opět jindy část za celek: **je vais vous laisser un mot nechám vám vzkaz** apod.

Ekvivalence – úhrnný překlad – zhruba odpovídá tomu, co v této kapitole nazýváme překladem podle celkového smyslu výpovědi: stejné sdělení se převádí různými jazykovými prostředky. Je tomu tak zejména u různých rčení, přísloví a příznačných obrátů: **Il ne se tue pas au travail. Ten se práci nepřetrhne. Il était ivre mort. Byl zpitý do němoty**; apod.

Nejvolnějším překladem, nejzodpovědnějším typem je tzv. adaptace – přizpůsobení odlišné mimojazykové skutečnosti pojmu bližšímu v jazyce cílovém: „...**si j'avais envie de votre crêpe**“ (R. Rolland: „Colas Breugnon“) „...kdybych měla chuť na vaše buchty“ (přel. J. Zaorálek).

Jednotlivé způsoby se mohou mísit: vyjádříme-li francouzský nápis **haut – bas** (na přepravované zásilce) českou výzvou *Neklopit!*, jde tu jednak o transpozici (místo příd. jména resp. příslovce – sloveso), jednak o modulaci (místo konstatování – výzva). Podobně dvojice: **Au feu! Hoří!**²⁴

2.7. Srovnání francouzštiny a češtiny

Již na počátku studia francouzského jazyka se český student potýká s typickým znakem francouzštiny – pro nás složitou výslovností. Fonetika tohoto jazyka je pro mnoho studentů jednou z největších překážek a hlavním důvodem pro který je francouzština u nás známá jako velmi složitý jazyk. Protože se francouzština řadí k jinému typu jazyků, i její gramatika je velmi odlišná a pro nás často problematická.

„Základní rozdíl mezi těmito dvěma jazyky je typologický; francouzština má převahu znaků tzv. jazyka izolačního; čeština je převážně flexivní.“²⁵ „U jazyků flexivních se jedna a táž kategorie označuje střídavě různými afixy (...) a naopak jeden a týž afix může označovat střídavě různé kategorie a u jednotlivých slovních základů většinou všechny najednou.“²⁶ Předchůdce francouzštiny, latina, je také jedním z jazyků flexivních, francouzštinu už ale řadíme k jazykům izolačním - analytickým. „Některé jazyky, jako např. angličtina nebo francouzština, přešly v důsledku hláskových změn (...) postupně k typu analytickému, v němž je běžné označovat gramatické kategorie zvláštními pomocnými slovy (vlastně volnými morfémy), protože původní

24 RADINA, O.: *Francouzština a čeština: systémové srovnání dvou jazyků.*, SPN, Praha 1977, s. 10

25 RADINA, O.: *Francouzština a čeština: systémové srovnání dvou jazyků.*, SPN, Praha 1977, s. 10

26 ČERNÝ, J.: *Úvod do studia jazyka.*, Rubico, Olomouc 1998, s. 60

koncovka byla zredukována do té míry, že už je přestala označovat.²⁷

„Francouzština izoluje své výrazové jednotky; uvádí je a vzájemně propojuje množstvím formálních mluvnických slov (členů, předložek), povinně klade podmětná osobní zájmena, vyžaduje různé skladebné „výplně“ (slovesné i jiné – viz tuto kapitolu). Jiná flexe je omezená (do značné míry ji nahrazují právě předložky a také umístění slov ve větě. K vyjádření myšlenky je obvykle zapotřebí poměrně širokého lineárního rozvedení.

Čeština slova různě ohýbá (koncovkami), často pracuje s předponami a příponami; podmětná osobní zájmena neklade (pokud nejsou výslovně zdůrazněna). Přičteme-li k tomu, že nemá kategorizovaný člen, je tím dána její prostorová úspornost.

Srovnáme jen některé případy: **Il a essayé** (tři jednotky: zájmeno označuje mluvnickou osobu a číslo; pomocné sloveso vyjadřuje minulost a spoluvyjadřuje skončenost a číslo; minulé příčestí slovesa významového je nositelem sémantického významu a spoluukazatelem skončenosti) – proti tomu je české *Vyzkoušel* (jediná jednotka: předpona vystihuje skončenost; slovesný kmen je nositelem sémantického významu; koncovka určuje minulost, mluv. osobu a číslo). **Le cahier du professeur de Paul** (situace a vztahy jsou vyjádřeny členy a předložkami) – *Sešit Pavlova profesora* (vztahy jsou vyjádřeny soustavou koncovek). **J'ai besoin d'un crayon de couleur** (zájmeno, slovesná vazba s předložkou, člen, podst. jméno složené ze dvou původních, propojených znovu předložkou.) - *Potřebuji pastelku* (dvě jednotky využívající flexe), **mettre hors d'état de nuire zneškodnit apod.**

I když rozdíl nejsou vždy tak patrné, přece jen je známou skutečností, že francouzština pro stejný úhrn sdělení obvykle vyžaduje (graficky) plochy větší než čeština.²⁸

III. Malý Mikuláš – četba pro děti i dospělé

U nás čím dál tím známější knihy s Malým Mikulášem v hlavní roli nejsou ve Francii ničím novým. První čtyři díly vyšly poprvé v 60. letech, a již tehdy měly velký úspěch. Autoři René Goscinny a Jean-Jacques Sempé vzpomínají na řady desítek malých kluků, kteří při autogramiádách čekaly na podpisy autorů. A co dospělí? I ti se do Malého Mikuláše zamilovali při předčítání svým dětem. Každý si v knihách o osmiletém klukovi a jeho partě najde něco svého. Malí čtenáři se vcítí do rolí hrdinů knihy a zapojením své fantazie se na chvíli ocitnou ve světě svých vrstevníků a prožívají společně s nimi nejrůznější dobrodružství, z nichž některá znají ze svého života. Dospělí se při četbě baví pohledem školáků na sebe samotné, protože jen ti dovedou jasně upozornit na

27 ČERNÝ, J.: *Úvod do studia jazyka.*, Rubico, Olomouc 1998, s. 61

28 RADINA, O.: *Francouzština a čeština: systémové srovnání dvou jazyků.*, SPN, Praha 1977, s. 10

některé slabosti a nedokonalosti „velkých“ lidí.

„Francie dala dětské literatuře mnoho knížek, které dětem rychle přirostou k srdci. Většina mladých čtenářů zná například Asterixe a Obelixe nebo Malého prince. Ale další skutečnou perlou je Malý Mikuláš... ačkoli není tou nejčtenější dětskou knihou, ti, kteří ji znají, na ni nedají dopustit.“²⁹

Příběhy jsou vyprávěny v první osobě osmiletým školákem Mikulášem, používajícím jazyk dětí, který se často může zdát nevinný a naivní. I díky nepředstírané upřímnosti tohoto jazyku jsou knihy plné jemného humoru.

„Malý Mikuláš je psán formou vyprávění. Hlavním hrdinou, vypravěčem, je Mikuláš. Děj můžeme zařadit do Francie do 50. let minulého století. Doba v knize ovšem není nijak upřesněna, takže si dětský čtenář může klidně představit, že se to odehrává dnes. Malý Mikuláš je hrdina, který nestárne, a ačkoli se pentalogie odehrává přes několik let, Mikulášův skutečný věk ani stárnutí nevnímáme. Mikuláš je pořád dítětem.

Knihy je úspěšná především díky formě, kterou je psaná. Mikuláš všechny příběhy vypráví srdečně a právě tak naivně a jednoduše, jak je zažívá. Dokáže čtenáře dokonale přesvědčit, že hraní kuliček o přestávce, kopaná, hra na kovboje a dělat radost mamince jsou ty nejdůležitější věci v životě. Možná kdybychom zavřeli oči a odmysleli si všechna jména, napadne nás, že Mikuláš mluví podobně jako Petr Bajza z románu Bylo nás pět. Dokáže vyprávět spisovně a slušně, ovšem jen do té doby, než se objeví jeho kamarádi a začnou se předvádět, načež je krásné líčení přerušeno šrapnelem jako například, že Albín je pitomec, protože Mikuláše urazil.“³⁰

„Humor knížek vychází z unikátního vypravěčského stylu: dobrodružství malého Mikuláše jsou vyprávěny v první osobě samotným Mikulášem. Na jedné straně jsou knihy parodií vypravěčích zlovyků malých dětí; například, když autor často používá nekonečných souvětí a používá egocentrický, naivní pohled na svět. Na druhé straně představují dospělí terče humoru, když přímočarý a nekomplikovaný pohled dětského vypravěče odhaluje jejich chyby. Rozvratný prvek v Malém Mikuláši tudíž z něj dělá příklad moderní dětské literatury, která je více soustředěná na zážitky dětí než na interpretaci světa z pohledu dospělých.“³¹

„Mikuláš je malý nezbedný klučík s partou kamarádů, kupou bláznivých nápadů a s úžasným dětským pohledem na svět. Už v 60. letech se stal ve Francii jedním ze symbolů dětské literatury a od té doby bavil čtenáře po celém světě. Jeho příběhy dostanou každého, svým promyšleným a nevinným humorem, lehkostí stylu, a výjimečným literárním talentem autora –

29 <http://www.francieinfo.cz/cz/uvod/texty-studentu/index.php?action=article&id=216>

30 <http://www.francieinfo.cz/cz/uvod/texty-studentu/index.php?action=article&id=216>

31 http://cs.wikipedia.org/wiki/Mal%C3%BD_Mikul%C3%A1%C5%A1

Réné Goscinyho. Příhody Mikuláše a jeho legračních kamarádů tlustého Vendelína, vychloubavého Augustína, silného Albína, šprta Celestýna, Kryšpína, Viktorína či Fridolína jsou vlastně celkem obyčejné postřehy všedních dnů. Vynikající pointy dodávají někdy úsměvně filozofický podtón a skutečně nemusíte být dětmi, byste se zasmáli inteligentnímu a nadčasovému vtipu, který, mnohem víc než v ději, spočívá v jazyce a slovních hříčkách.³²

Tématem knih jsou radosti a starosti dětí – ať už ve škole nebo ve volném čase, vztahy s kamarády, s rodiči, s paní učitelkou, s děvčaty, ale také svět dospělých – vztah rodičů, jejich neshody, názory na výchovu, vztah tatínka s tchýní, s nadřízenými a se sousedy.³³

Jazyk hrdinů se vyznačuje dlouhými souvětími, která často zaberou delší odstavec, a neustálým odbočováním od tématu. Dítě si při přemýšlení o jedné věci vzpomene na spoustu dalších a tak nás vlastně uvádí do svého života o kterém se dozvídáme spoustu informací. Českým čtenářům se nabízí srovnání s románem Karla Poláčka Bylo nás pět, ve kterém je nostalgická atmosféra doby popsána dětskýma očima stejně jako v Malém Mikulášovi. Petr Bajza, hrdina románu, je zároveň i vypravěčem a protože je ve stejném věku jako Mikuláš, popisuje různé situace podobným způsobem. Ilustrace provedené Jean-Jacques Sempém jsou velmi povedené a kromě posledního dílu knihy, který obsahuje nevydané příběhy shromážděné dcerou René Goscinyho, Anne, jsou černobílé. „Dílo je ilustrovaným románem: příběhy jsou vyprávěny slovy, ale pravidelně se v něm objevují strany s kreslenými obrázky které ilustrují některé důležité části příběhu, nebo některé menší obrázky zobrazující jednu z postav nebo vtip.“³⁴

3.1. Autoři

3.1.1. René Gosciny

René Gosciny je považován za nejvýznamnějšího francouzského autora ilustrovaných dětských příběhů. Jeho celoživotní práce zahrnuje desítky knih a je provázena několika vymyšlenými postavami, které mají každá jiné vlastnosti a charakter.

„René Gosciny se narodil 14. srpna 1926 v Paříži. Jeho otec, Stanislas Gosciny, narozen ve Varšavě, byl chemickým inženýrem. Matka Anna, rozená Beresniak, byla původem z Khordorkowa, dnes neexistující ukrajinské vesnice. Rodiče se poznali v Paříži a vzali se roku 1919 a starší bratr Reného, Claude, se narodil 10. prosince 1920. Židovská rodina odjíždí v roce 1928 do jižní Ameriky, do Argentiny, kde je Reného otci nabídnuto místo chemického inženýra. Odcestování jim o několik let později, během 2. světové války, zachrání život. Zbytek rodiny ve Francii

32 <http://knihy.abz.cz/prodej/maly-mikulas>

33 http://cs.wikipedia.org/wiki/Mal%C3%BD_Mikul%C3%A1%C5%A1

34 http://fr.wikipedia.org/wiki/Le_Petit_Nicolas

neunikne holocaustu. (...)

Gosciny prožívá v Buenos Aires šťastné dětství a Francie, do které jezdí na prázdniny, je pro něj exotikou. Jako žák francouzského gymnázia má výborný prospěch a brzy objevuje kouzlo literatury. Po maturitě z humanitních předmětů v roce 1943 si musí René najít práci, jeho otec umírá na krvácení do mozku. Už tehdy si je René vědom svého smyslu pro humor a umění rozesmát a sní o kariéře komika, ale toto není považováno za skutečné zaměstnání. René se tedy stává pomocným účetním v továrně na pneumatiky. V 19ti letech mění práci na asistenta kreslíře v reklamní agentuře. Publikuje své první texty a ilustrace v časopisech francouzského gymnázia v Buenos Aires *Notre Voix (Náš hlas)* a *Quartier Latin (Latinská čtvrť)*.

V roce 1945 odjíždí René s matkou za strýcem Borisem do New Yorku, kde René začne pracovat jako překladatel. Roku 1946 ale René musí narukovat, a do francouzské armády, kde se později stává také ilustrátorem plakátů a jídelních lístků. V roce 1947 Gosciny ilustruje Balzakov román „*La fille aux yeux d'or*“ (*Dívka se zlatýma očima*) a vrací se do New Yorku, kde ho čeká nejtěžší životní období, kdy se bude snažit prosadit ve výtvarných studiích. Nakonec získává zaměstnání v malé reklamní agentuře, kde potkává některé mladé americké kreslíře z nichž někteří jsou jeho celoživotními přáteli. Sám píše a ilustruje několik krátkých knížek pro děti. V roce 1949 se Gosciny seznamuje s Morrisem, budoucím otcem postavy Lucky Luke.

Rok 1950 je pro Goscinyho úspěšný, dokončuje a vydává svou první ilustrovanou knihu, *Dick Dicks*, o detektivovi v New Yorku. Text je napsán výborně, ale obrázky jsou nedokonalé. Gosciny se vydává do Bruselu a potkává se s Albertem Uderzem, se kterým spolupracuje poprvé na sérii příběhů o Indiánovi, jménem Oumpah-Pah. Po návratu do Spojených států se René angažuje v pořadu TV Family a vytváří další BD, *Jehan Soupolet* (později *Jehan Pistolet*), a také několik dalších kompletních sbírek, které ovšem podepisuje pod různými pseudonymy. Roku 1953 vstupuje do časopisu *Le Moustique (Komár)*, kde některé ze svých detektivních příběhů již podepisuje pod svým jménem. Následují BD *Luc Junior* a *Bill Blanchart* vytvořené společně s Albertem Uderzem.

První epizodou Lucky Lucka v roce 1955 je *Des rails sur la prairie (Koleje v prérii)*, jeden z konečných čtyřiceti dílů o kovbojských dobrodružstvích. Gosciny opouští kresbu a věnuje se naplno psaní textů. Po dalších úspěšných spolupracích na několika kratších příbězích přichází *Petit Nicolas (Malý Mikuláš)*, který v roce 1955 ještě není tolik úspěšný, ale začátkem 60. let nabírá na popularitě. Gosciny je popisován jako „žonglér se slovy“, zakládá nakladatelství Édi-France/Édi-Press a několik časopisů (*Clairon*, *Jeannot*, *Pistolin*). Roku 1955 vzniká nejúspěšnější a nejpropracovanější série komiksů autorské dvojice Gosciny-Uderzo o malém Galovi jménem Asterix. Předmluva, uvedená na začátku každého dílu nám představuje Asterixův svět: „Je 50 let

před Kristem. Celá Galie je obsazená Římany... Celá? Ne! Jedna vesnice obývaná nepodrobitelnými Galy protivníkům stále odporuje. A posádky římských legionářů nemají v táborech Babaorum, Aquarium, Laudanum a Petibonum lehký život...“ Tvůrci spolu zakládají kultovní časopis *Pilote*, ve kterém se objevuje první díl Asterixe a kde Goscinny jako vedoucí redakce publikuje nejružnější komiksy, například *Les aventures de Pierre et Paul (Dobrodružství Petra a Pavla)* nebo *Les Divagations de Monsieur Sait-Tout (Blouznění pana Vševěda)*.

Rok 1960 je pro Goscinnyho ve znamení úspěchu *Malého Mikuláše*, jehož první série vychází v nakladatelství Denoël. Goscinny vytváří mnoho humorných scének jak pro časopisy tak pro televizní komedie. V roce 1961 vychází v nakladatelství Denoël Mikulášovy prázdniny a vzniká první příběh o Iznogoudovi, velkém hanebném vizírovi z doby Tisíce a jedné noci, jehož jméno evokuje anglickou frázi *It's no good – Nic dobrého*. Goscinny pokračuje ve vydávání příběhů o Lucky Lukeovi, a roku 1962 vychází *Mikulášovy prázdniny*.

Reného osobní život obohacuje setkání s jeho budoucí ženou, o 16 let mladší Gilberte, která o něm, přestože v té době už byl úspěšným autorem, nikdy neslyšela. „Ukázal mi knihu *Malého Mikuláše*, abych zjistila, co dělá,“ vypráví Gilberte, „a hned jsem si řekla že ten člověk je génius.“ Krátce potom, v roce 1963 vychází *Malý Mikuláš a přátelé* v nakladatelství Denoël a další díly Asterixe v nakladatelství Dargaud. Goscinny píše několik textů, které ilustruje Uderzo, Greg a Godard. Vychází 150 000 výtisků dílu Asterix gladiátorem, další dvě epizody Luckyho Lucka a slavný autor podepisuje svým jménem dalších 30 nevydaných textů. Pátým dílem Mikulášových dobrodružství je sbírka s názvem Jáchymovy průšvihy, později publikovaná jako Mikulášovy průšvihy. Asterix je v druhé polovině 60. let fenoménem, počet výtisků stoupá na 600 000 a *Pilote* se stává jeho oficiálním časopisem. 6. sbírka příběhů, Asterix a Kleopatra má obrovský úspěch. Podle hlavního hrdiny komiksu je dokonce pojmenován francouzský satelit vyslaný na oběžnou dráhu v roce 1965. De Gaulle jako prezident republiky nazývá každého ze svých ministrů jednou z postav komiksu.

Ve spolupráci s kreslířem Jeanem Tabarym Goscinny v roce 1966 píše Goscinny *Les premières aventures du grand vizir Iznogoud, První dobrodružství velkého vezíra Iznogouda*. 1 200 000 sbírek *Asterixe v Normandii* je překládáno do mnoha jazyků a Asterix je konečně i zfilmován. Rok 1968 je rokem narození Anny, jediné Goscinnyho dcery. V následujícím roce vychází Goscinnyho román *Tous les visiteurs à terre*, který je kronikou pojednávající o autorově vášni pro cestování na moři. Tato kniha je důkazem o tom, že Goscinny je kromě humoristy také spisovatelem. Dalším jeho spisovatelským úspěchem je několik krátkých humoristických příběhů napsaných pro časopisy *Pilote* a *Paris Match*. Rok 1971 přináší film *Le viager*, scénář napsal Goscinny a jako herci se v něm objevují například Michel Galabru nebo Gérard Depardieu.

Goscinyho text *La première rentrée (První den ve škole)* vypráví pohledem Malého Mikuláše o prvních školních dnech autorovy dcery Anny. Vznikají nové příběhy Luckyho Lucka a vezíra Iznogouda a Gosciny společně s Albertem Uderzem a Georgesem Dargaudem zakládá v roce 1974 zakládá v roce 1974 Studio Idéfix, ale tento rok pro něj není pozitivním kvůli úmrtí jeho matky Anny. Gosciny a jeho kolegové plánují film podle příběhů vezíra Iznogouda, v jehož hlavní roli vidí herce Louis de Funèse, ale tento plán bohužel není zrealizován. V roce 1976 se ve vysílání televize TF1 objevuje 13 krátkých pořadů uváděných René Goscinnym a věnovaných jeho práci. TF1 o rok později vysílá dalších 12 pořadů, kterých už se ale René Gosciny nedožije, umírá v roce 1977 pařížské nemocnici ve věku pouhých 51 let. Díky jeho manželce a dceři bylo publikováno mnoho nevydaných příběhů napsaných ve spolupráci s Albertem Uderzem a Jean-Jacques Sempém. Po tomto nejvýznamnějším autorovi komiksů jsou pojmenovány ulice a školy nejen ve Francii. Dnes Goscinyho humorné texty stále rozesmívají miliony čtenářů na celém světě.³⁵

3.1.2. Jean-Jacques Sempé

Jean-Jacques Sempé se narodil 17. srpna 1932 v Bordeaux. Na rozdíl od svého největšího kolegy a přítele, René Goscinyho, je nedisciplinovaným žákem a kvůli špatnému chování je vyhozen ze školy. Začíná se živit různě, ve věku 17ti let pracuje jako zaměstnanec v obchodě s vínem, poté vykonává práci sekretářky. Už tehdy ale rád kreslí a o kresbě už nepřemýšlí pouze jako o svém koníčku. Když vstupuje v roce 1951 do armády, začíná se prosazovat v *Sud-Ouest Dimanche* (nedělní list jiho-západní Francie) a vyhrává první cenu – Nejlepší humoristický kreslíř roku. Poté pracuje v nejrůznějších časopisech – *Le rire (Smích)*, *France Dimanche (Nedělní Francie)* nebo *Le Moustique (Komár)* v Belgii. Již v té době se v některých z jeho obrázků objevuje malý kluk, který se později stane Malým Mikulášem.

Dvojice autorů Gosciny-Sempé se potkává roku 1955 a okamžitě si padne do oka. Začíná spolu tvořit, Gosciny píše na 200 textů, které Sempé ilustruje a rodí se Malý Mikuláš. Postavička, které dal Gosciny charakter a Sempé podobu. Na většinou černobílých ilustracích můžeme vidět kromě Mikuláše také další postavy z příběhů, jeho partu, rodiče, paní učitelku... „*Důležitou součástí knihy jsou ilustrace Jeana-Jacquese Sempého. Všechny dětské postavy jsou nakresleny jako malé vůči rodičům, učitelům a celkově svému okolí, například autům.*“³⁶ Kromě spolupráce na Malém Mikuláši se Jean-Jacques Sempé věnuje také ilustracím v tisku, v roce 1956 začíná pracovat pro *Paris Match*. Roku 1962 vydává svou první sbírku kreseb s názvem *Rien n'est simple (Nic není*

35 Zpracováno s pomocí www.gosciny.net

36 <http://www.francieinfo.cz/cz/uvod/texty-studentu/index.php?action=article&id=216>

jednoduché). Následuje dalších 30 sbírek, které s humorem a lehkostí ilustrují Sempého vidění světa. Jeho pozorovatelský talent a smysl pro ironii je jeho hlavní předností. Jako jeden z mála francouzských kreslířů ilustroval titulní stranu prestižního listu *New Yorker* a dnes stále vyvolává úsměv na tvářích čtenářů *Paris Match*.

3.2. Historie Malého Mikuláše

Malý Mikuláš na svém počátku nebyl vydáván v podobě, v jaké jej známe dnes. Jeden z jeho příběhů se poprvé objevil v časopisu *Le Moustique (Komár)* v roce 1956. „V roce 1956, Gosciny podepisuje po pseudonymem „Agostini“ první z příběhů Malého Mikuláše ilustrovaný Jean-Jacques Sempém v belgickém časopise „Le Moustique“.“ 28 příběhů (jedna strana týdně) napsaných Goscinnym a ilustrovaných Sempém se v časopise „Le Moustique“ objevují v letech 1956 až 1958. „Většina historek se opírá o důležitá témata každodenního života – obchodní domy, holič, elektrický vláček, kutilství, zahradničení. (...)“ (Marie Ange-Guillaume, *Gosciny, Actes Sud*). Sempé se ale necítí v roli ilustrátora příběhů dobře a ukončuje spolupráci s Goscinnym.³⁷

„V roce 1959 požádá Henri Amouroux dvojici o obnovení své postavy ve velikonočním vydání *Sud-Ouest Dimanche* (nedělní list jiho-západní Francie). Gosciny a Sempé vytvářejí nový příběh. „René přišel s textem, ve kterém dítě – Mikuláš – vypráví o svém životě s kamarády, kteří mají zvláštní jména: Viktorín, Vendelín, Fridolín, Celestýn, Kryšpín... Školní dohlížitel byl pojmenován Polívka. A tak to začalo – René přišel jak na to“, vysvětluje Sempé. Úspěch příběhu je okamžitý. Týdeník žádá autory o pokračování. „René Gosciny našel způsob, jakým bude psát. René nikdy nebyl na dětském prázdninovém táboře, já ano. Atmosféra a prostředí, to jsem já, postavy jakými jsou Celestýn a Augustýn, to je René, kromě Malého Mikuláše. A škola v Bordeaux je školou, kterou dobře znám.“³⁸

„Příběhy Malého Mikuláše se dále vydávají v časopise *Pilote* již od prvního čísla v roce 1959. Shromážděním již vydaných historek vydává nakladatelství Denoël pět knih a to od roku 1960. „První sbírka neměla velký úspěch. Nakladatelství Denoël nemělo zájem o vydání druhého dílu *Mikulášovy přestávky*. Pouze jeden z editorů, Alex Grall, na vydání trval... A tak jsme se s Goscinnym objevili v televizním pořadu, *Lecture pour tous (Četba pro všechny)*, který příběhy zpropagoval. Pomalu to začalo fungovat...“ Je to jeden z prvních televizních pořadů, ve kterém se Gosciny objevil. Rozesmívá diváky, je centrem pozornosti. Novináři si to uvědomují, což mu v budoucnu umožňuje častá pozvání do televize. V roce 1963 se Malý Mikuláš objevuje výjimečně

37 http://www.gosciny.net/prog/fr_lpn.htm

38 http://www.gosciny.net/prog/fr_lpn.htm

také ve vánočním vydání časopisu *Elle*.³⁹

Postupným rozšířením do okolních i vzdálených zemí a překladem do desítek jazyků je dnes Malý Mikuláš populární knížkou dětské literatury po celém světě. „*S více než 10 milióny prodaných výtisků ve více než 30 zemích se Mikuláš stal jednou z nejznámějších francouzských ikon ve světě.*“⁴⁰

3.3. Postavy

V knihách o Malém Mikuláši se vyskytují postavy stálé, které čtenáře provázejí všemi vydanými díly, postavy vedlejší, které najdeme pouze v některých z příběhů, a postavy „jednorázové“, které mají svou roli v příběhu jediném. Hlavní postavy poznává čtenář velmi podrobně, dají se snadno charakterizovat a každá z nich má jiné vlastnosti.

„*Mikulášovi je podle René Goscinnyho mezi šesti a osmi lety. Je to dítě, které vypráví o tom, co se děje kolem něj. Je to vypravěč a hrdina příběhů. Rád chodí ven s kamarády a hraje si na „plácku“.* Je dobrým kamarádem, a jeho přátelé jsou nejlepší, ostatní nejsou přátelé, říká.“⁴¹ „*Je citlivý a oddaný opravdovým hodnotám jako přátelství, láska k rodičům a smysl pro spravedlnost.*“⁴²

Mikuláš se neučí ani dobře, ani špatně. „Paní učitelka o něm tvrdí: „Rozpustilý a často roztěkaný žák. Mohl by mít lepší výsledky.“ Mikuláš má rád své rodiče a není rád, když se na něj zlobí. Jejich občasné potyčky komentuje s dětskou naivitou a bezbranností. „Mikulášův tatínek, spravedlivý, zaneprázdněný muž je málokdy ochoten psát se synem úkoly, vše, co může udělat dnes, odkládá na zítra a nemá rád svou tchýni, která k nim, bohužel, často chodí na návštěvu. Maminka, podle Mikuláše „nejlepší maminka na světě“ často necítí ze strany manžela podporu, a při občasných hádkách vyhrožuje, že se odstěhuje k matce. Je výbornou kuchařkou, ráda jezdí na dovolenou, na kterou ale musí dlouho šetřit, protože její manžel, přestože hodně pracuje, nevydělává tolik peněz jako by si přála. Když hubuje Mikulášovi, nasazuje zdvořilý tón: „Ať pan Mikuláš ráčí navštívit své přátele a známé na plácku. (...)“ Mikulášova babička, příjemná paní, ke svému zeti také moc sympatií necítí a při neshodách s ním často přehání. „Když se k ní její zeť nechová hezky, ráda si hraje na mučednici. „Ó, to nic, já jsem jen ubohá žena, kterou nikdo nemá rád, rozumím, půjdu domů a vy už mě nikdy neuvíďte.“ „Samozřejmě, nikdo nechce být s ubohou stařenou (...)““ Miluje svého vnuka, rozmazluje jej a dává mu spoustu dárků. Paní učitelka, na obrázcích zobrazována s orlím nosem a brýlemi, má se třídou zvědavých chlapců neobyčejnou trpělivost.

39 http://www.goscinny.net/prog/fr_lpn.htm

40 http://cs.wikipedia.org/wiki/Mal%C3%BD_Mikul%C3%A1%C5%A1

41 <http://www.lepetitnicolas.com>

42 http://cs.wikipedia.org/wiki/Mal%C3%BD_Mikul%C3%A1%C5%A1

„Přesto často klepe pravitkem do lavice, aby dosáhla klidu, odděluje od sebe žáky, kteří se perou a posílá je na hanbu a vymýšlí další tresty. Žáci ji ale mají rádi, protože je spravedlivá. Když školu mají navštívit rodiče, paní učitelka řekne žákům: „Když mi slíbíte, že budete hodní, nebudu vás před rodiči zkoušet, aby vám před nimi neudělala ostudu.“ „Vrchní školní dohlížitel, Polívka, se ve skutečnosti jmenuje Dubon, ale dokonce i pan ředitel si jeho jméno plete.“ „*Říkáme dohlížiteli Dubonovi Polívka, samozřejmě jenom když tam není. Říkáme mu tak, jelikož pořád opakuje: „Podívejte se mi do očí,“ no a v polívce jsou taky oka.*“⁴³ Další neméně důležitou postavou je soused rodiny, pan Blédurt, který rodinu špehuje a „*neustále se škorpí s tatínkem a nesouhlasí se způsobem výchovy Mikuláše*“⁴⁴.

Mikulášovi přátelé jsou, i přesto že jsou to jeho vrstevníci, každý úplně jiný. „Viktorín (*Rufus*) je synem policisty, rád se převléká do své uniformy, kterou dostal od tatínka a má jako jediný píšťalku, díky které je ve všech hrách rozhodčím. Je jeden z těch, kteří se nejvíce perou a dost si vymýšlí. „Je nebezpečné zachraňovat někoho, kdo se topí, jako jsem to dělal já minulé prázdniny.“ Fridolín (*Maixent*) nejrychleji ze všech běhá a má vždy u sebe kapesník, který není moc čistý, stejně jako jeho majitel. Nejde mu kreslení, protože je levák, a má staršího bratra, který je pro něj hrdinou. Jednou by rád byl detektivem. Jáchym (*Joachim*) je velký snílek a rád nosí do školy vtipné předměty. Rád si hraje na kouzelníka a ze všech nejvíc nerad prohrává. Má mladšího bratra, který je mamčin mazánek. Augustýn (*Geoffroy*) často není dobrý kamarád, při hrách podvádí a lže, podle Albína (*Eudes*) je sobec, dostává nové dárky od tatínka a vytahuje se s nimi před kamarády. Nerad se s kýmkoliv o cokoli dělí a jednou by se chtěl stát zaměstnancem v bance a vydělávat spoustu peněz. Albín (*Eudes*) svým kamarádům dává nejraději do nosu a hádá se s nimi, ničeho se nebojí a dokonce doma si dělá co chce. Kryšpín (*Clotaire*) je podle Mikuláše nejhorší ze třídy, protože mu nejde mluvnice, matematika, dějepis a zeměpis, ale zato v kreslení je nejlepší. V hodinách často spí a když se probudí, jde rovnou do kouta. Je velmi nešikovný – když doma spadne na svůj malý červený nákladřák, zlomí si ruku. Rád si dělá legraci ze sebe samého, ale nemá rád, když si z něj dělají legraci ostatní. Protože dobře jezdí na kole, chtěl by vyhrát Tour de France. Jako jediný má doma televizi. Vendelín (*Alceste*) je Mikulášův nejlepší kamarád a nejraději ze všeho jí. Když mluví, prská a neustále má mastné ruce. S kamarády se nepere, protože většinou jí svou briošku nebo namazaný chleba. Mikuláš říká: „S Vendelínem se pořád dobře bavím, i když se hádáme.“ Celestýn (*Agnan*) je úplně jiný než všichni ostatní. Je mazánkem paní učitelky a spolužáci jej proto nemají rádi, navíc mu nemůžou „nabančit“ tak často, jak by chtěli, protože nosí brýle. Je zbabělý a mnohdy donáší na své spolužáky. Nejraději kreslí mapy Francie a opakuje si učivo během

43 GOSCINNY, René; SEMPÉ, Jean-Jacques: Mikulášovy patálie, Albatros, Praha 1995, s. 14

44 <http://www.lepetitnicolas.com>

přestávek, jednou by se rád stal učitelem.⁴⁵

„Velkou roli v příbězích o Mikuláši hrají jeho přátelé. Každý z nich má nějakou charakteristickou vlastnost. Nejlepší Mikulášův kamarád se jmenuje Vendelín. Typické pro něj jsou mastné ruce, plná pusa jídla a zároveň neustálý hlad. Mikuláš jej popisuje takto: „Vendelín je můj kamarád a je hrozně tlustý, jelikož od rána do večera pořád jenom jí.“ Mezi další výrazné postavy patří Augustýn. Jeho otec je bohatý, proto chodí Augustýn do školy často v přestrojení, třeba za maršala nebo kovboje. Jak je tomu ve většině tříd, má Mikulášova třída svého šprta, Celestýna. Slovy Mikuláše, „Celestýn je nejlepší ze třídy a mazánek paní učitelky a my ho nemáme moc rádi, protože mu nemůžeme dát po hlavě tak často, jak bychom chtěli, jelikož nosí brýle.“ Výraznými postavami jsou Mikulášovi rodiče, kteří mu často hubují, ale mají jej rádi, Mikuláš to ví a snaží se je nikdy nezklamat.“⁴⁶

4. Překlad Tamarý Sýkorové-Řezáčové

Tamara Sýkorová-Řezáčová se narodila 22. března 1926 v Praze a kromě překladatelky z francouzského jazyka je také překladatelkou z jazyka ruského. Překlad Malého Mikuláše je patrně její nejznámější, výborně přeložila ale také desítky dalších knih náležících nejen do dětské literatury. „Tamara Sýkorová, provdaná Řezáčová. Po maturitě (1945) na reálném gymnáziu Krásnohorská v Praze studovala v letech 1945-49 obor čeština - francouzština na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V letech 1949-90 pracovala jako redaktorka v nakladatelstvích Svoboda, Odeon a Albatros. Překládá z francouzštiny a ruštiny, zaměřuje se na francouzskou beletrii a dětskou literaturu; překlady publikuje (až na výjimky) pod rodným příjmením Sýkorová. Překlada se věnuje i její dcera Tamara Řezáčová.“⁴⁷

4.1. Překlady z francouzštiny

„Alain-Fournier: *Kouzelné dobrodružství* (Le grand Meaulnes; R, Praha, Státní nakladatelství dětské knihy 1966; Praha, Mladá fronta 1974; Praha, Ivo Železný 1995)

Aymé, Marcel: *Červené pohádky kocoura Moura* (Les contes rouges du chat perché; PP, Praha, Tichá Byzanc 1997)

Aymé, Marcel: *Pohádky kocoura Moura* (Les Contes du chat Perché; PP, Praha, Státní nakladatelství dětské knihy 1965; Praha, Albatros 1979)

45 <http://www.lepetitnicolas.com>

46 <http://www.francieinfo.cz/cz/uvod/texty-studentu/index.php?action=article&id=216>

47 <http://www.obecprekladatelu.cz/S/SykorovaTamara.htm>

Dufour /Dufourová/, Hortense: *Maringotka* (La Marie-Marraine; R, Praha, Svoboda 1982)

Ferdjoukh /Ferdjoukhová/, Malika: *Jak oženit tatínka* (Les joues roses; R, Praha, Albatros 1999)

Francouzské pohádky (výbor pohádek, Praha, Odeon 1990, + František Hrubín)

Giono, Jean: *Husar na střeše* (Le hussard sur le toit; R, Praha, Odeon 1984)

Gosciny, René: *Malý Mikuláš* (Le petit Nicolas; PP, Praha, BB Art 1997, jako Tamara Sýkorová-Řezáčová)

Gosciny, René: *Mikuláš a jeho přátelé* (Le petit Nicolas et les copains; PP, Praha, BB art 1997, jako Tamara Sýkorová-Řezáčová)

Gosciny, René: *Mikulášovy patálie* (VP [z Le petit Nicolas / Le petit Nicolas et les copains / Les récrés du petit Nicolas / Joachim et les ennuis], Praha, Albatros 1970; Praha, Albatros 1973; rozšířené vydání Praha, Albatros 1985; Praha, Albatros 1995)

Gosciny, René: *Mikulášovy prázdniny* (VP [z Le petit Nicolas / Le petit Nicolas et les copains / Les récrés du petit Nicolas / Joachim et les ennuis], Praha, Albatros 1981; Praha, Albatros 1993)

Gosciny, René: *Mikulášovy prázdniny* (Les vacances du petit Nicolas; PP, Praha, BB art 1997, jako Tamara Sýkorová-Řezáčová)

Gosciny, René: *Mikulášovy průšvihy* (Le petit Nicolas a des ennuis; PP, Praha, BB art 1997, jako Tamara Sýkorová-Řezáčová)

Gosciny, René: *Mikulášovy přestávky* (Les récrés du petit Nicolas; PP, Praha, BB art 1997, jako Tamara Sýkorová-Řezáčová)

Maurice Henry (výtvarná monografie a výbor textů, Praha, Odeon 1967, [Tamara Sýkorová překlad surrealistických textů])

Modiano, Patrick: *Mládí* (Une jeunesse; R, in: *Takoví hodní hoši / Mládí*, Praha, Svoboda 1986)

Murger, Henri: *Ze života pařížské bohémy* (Scènes de la vie de bohème; R, Praha, Odeon 1972)

Pozner, Vladimír: *Útěk. Poslední dny Lva Tolstého* (Tolstoï est mort; LF, Praha, Lidové nakladatelství 1968)

Radiguet, Raymond: *Ďábel v těle* (Le Diable au corps; R, Praha, SNKLHU 1960; Praha, Mladá fronta 1970; in: *Ďábel v těle / Ples u hraběte d'Orgel*, Praha, Tichá Byzanc 1995)

Radiguet, Raymond: *Ples u hraběte d'Orgel* (Le bal du comte d'Orgel; R, in: *Ďábel v těle / Ples u hraběte d'Orgel*, Praha, Tichá Byzanc 1995)

Roblès, Emmanuel: *Benátky v zimě* (Venise en hiver; R, Praha, Svoboda 1985; Praha, X-Egem 2000)

Roblès, Emmanuel: *Doktor Valerio* (Cela s'appelle l'aurore; R, Praha, Svoboda 1979)

Scribe, Eugène: *Povídky královny Navarrské* (Contes de la reine de Navarre; D, Praha, Dilia 1975, [Tamara Sýkorová = Karel Kraus])

Simenon, Georges: *Augustinova smrt* (La mort d'Augustin; R, in: *Augustinova smrt / Neděle*, Praha, Svoboda 1978)

Solet, Bertrand: *Byl jeden kapitán* (Il était un capitaine; R, Praha, Mladá fronta 1981)

Zola, Émile: *Mistrovské dílo* (Oeuvre; R, Praha, Odeon 1996)⁴⁸

4.2. Překlady z ruštiny

„Fedin, Konstantin: *Bratři* (Bratja; R, Praha, Československý spisovatel 1951; Praha, Melantrich 1968; Praha, Odeon 1981)

Fedin, Konstantin: *První radosti* (Pervyje radosti; R, Praha, Lidové nakladatelství 1974)

Krapivin, Vladislav: *Talisman odvahy* (Boltik: dětská literatura, Praha, Lidové nakladatelství 1984)

Priležajeva /Priležajevová/, Marija Pavlovna: *Jenom pár dní* (Vsego neskol'ko dnej; dětská literatura, Praha, Lidové nakladatelství 1986)

Senkovskij, Osip: *Fantastická putování barona Brambeuse* (Fantastičeskije putěšestvija barona Brambeusa; satirický cestopis, Praha, Odeon 1985)

Sotnik, Jurij: *Miša, mistr na průšvihy* (výbor próz pro děti [z Kak menja spasali / Nevidannaja ptica], Praha, Albatros 1977; Praha, Albatros 1988)

Tolstoj, Lev Nikolajevič: *Voja a mír* (Vojna i mir; R, Praha, SNKLHU 1959, + Vilém Sýkora; Praha Svět sovětů 1961, + Vilém Sýkora; Praha, Naše vojsko 1962, + Vilém Sýkora; Praha, Odeon 1969, + Vilém Sýkora; Praha, Naše vojsko 1976, + Vilém Sýkora; Praha, Odeon 1978, + Vilém Sýkora)⁴⁹

4.3. Vlastní jména

S problematikou správného překladu se setkáváme nejen při překládání hlubších, na pochopení náročnějších, rozsahem delších textů, ale i u na první pohled ne odborných „jednoduchých“ děl, jakými se zdají být pohádky, komiksy bandes dessinées, a další odvětví literatury- Asterix a Obelix nebo Malý Mikuláš toto potvrzují. Už v momentu kdy se nám dostane česká kniha do ruky. Pokud známe její titul ve francouzštině a na obalu čteme „Mikulášovy patálie“ a „Mikulášovy prázdniny“, můžeme si položit otázku, proč překladatelka nezachovala původní jméno hlavního hrdiny Nicolas a děti a dospívající v knihkupectví netouží po ničem jiném než po „Nicolasových patáliích“ a „Nicolasových prázdninách“. Možná by to změnilo zbarvení jména a jedna z asociací českých čtenářů po vyslovení názvu knížky by nebylo datum 6.prosince.

Určitě není náhodou, že se Tamara Sýkorová rozhodla převádět vlastní jména postav v

48 <http://www.obecprekladatel.cz/S/SykorovaTamara.htm>

49 <http://www.obecprekladatel.cz/S/SykorovaTamara.htm>

knihách o malém Mikuláši z francouzštiny do češtiny. Kromě jména Nicolas, jsou francouzská jména chlapců z Mikulášovy party (Clotaire, Alceste, Geoffroy, Maixent, Agnan, Eudes, Rufus) dnes nepoužívaná, zastaralá až archaická. Foneticky tato jména ale nemají mnoho společného. Tamara Sýkorová použila také některá česká zastaralá jména, některá existující a některá smyšlená. Viktorín, Kryšpín, Fridolín, Jáchym, Vendelín, Celestýn, Augustýn, Albín. Při výběru jmen také myslela na jejich fonetickou podobu. Jména členů party končí na -ín či -ýn, jsou tedy lépe zapamatovatelné a zajímavější. Některá z vlastních jmen dokonce přímo souvisí s těmi francouzskými, Joachim a Jáchym jsou jedno a totéž jméno v různých kalendářích.

5. Malý Mikuláš a balón

5.1. Překlad vybraných kapitol

V knize dosud nepublikovaných příběhů jsme z deseti kapitol vybrali čtyři, jejichž překlad navrhneme a okomentujeme jej.

5.1.1. Divadlo

Strejda Evžen k nám dnes přišel na oběd. Strejda Evžen je tatínkův bratr. Má veliký nos, je moc legrační a já jsem rád když k nám přijede; je škoda, že to není často, protože pořád cestuje, prodává věci, hrozně daleko, do Clermont-Ferrand a do Lyonu. Strejda Evžen přijel v poledne, těsně po tom co jsem přišel ze školy, a přivezl nám spoustu dárků: šestery punčocháče a dvě halenky pro maminku, šest párů ponožek a tři kravaty pro tatínka a dva svetry pro mě.

„Jak dlouho zůstanete, Evžene?“ zeptala se maminka. „Kdybych mohl, drahá švagrová“, odpověděl strejda Evžen, „zůstal bych navždy.“ Maminka se smála a řekla, že strejda Evžen se nikdy nezmění a požádala ho, aby mluvil alespoň pro jednou vážně.

„No“, řekl strejda Evžen, „odjíždím zítra ráno.“

„Tak“, řekla maminka, „to musíte přijít dnes na večeři.“

„Ach ne“, řekl strejda Evžen, „nerad bych obtěžoval, to bych vám přidával strávníka.“

„Ó ano, ano!“ křičel jsem. „Přijď večer! Ó ano!“

Maminka a tatínek na tom také trvali, a tak strejda Evžen řekl:

„Tak tedy ano. Ale po večeři vás vezmu do divadla. A Mikuláš půjde samozřejmě s námi; dávají operetu, která se mu určitě bude líbit.“

Zvedl jsem se ze židle, oběhl jsem stůl a pak jsem obejmul strejdu Evžena a už jsem se chystal udělat kotrmelec na koberci když maminka řekla:

„Ale Evžene, na to zapomeňte! Mikuláš jde po večeři do postele. Zítra má školu. Ne, ne, ne.“

„Ó mami, prosím! Prosím, mami! Mami, prosím!“ křičel jsem.

„No, tak pro jednou“, řekl strejda Evžen. „Jsem si jistý, že Mikuláš si divadlo zamiluje.“

„Ó ano!“ křičel jsem. „Já mám divadlo rád! Divadlo mám rád nejvíc na světě!“

Všichni se smáli a maminka řekla no, uvidíme, když budu hodný, a já, když jsem viděl, že je vyhráno, jsem se ještě trochu proběhl kolem stolu a všechny jsem obejmul.

Po cestě do školy jsem byl spokojený jako nikdy a zaplavovalo mě teplo, když jsem myslel na to, jak půjdu večer ven. Rád chodím večer ven, ale nechodím často, protože tatínek a maminka mě nenechávají, ale jednou mě tatínek vzal do kina a jednou na Silvestra, kdy jsme šli k paní a pánovi Blédurtovým, což jsou naši sousedi. Taky jsem byl rád, že to povyprávím kamarádům. Jediný kdo byl jednou v divadle je Geoffroy, už je to strašně moc dávno, minulý rok, a celý den nás pak otravoval tím, že říkal, on jde do divadla a my ne. Říkal to, protože chtěl, abychom mu záviděli, ale to na nás samozřejmě neplatilo, a když jsem přišel ten den domů, bylo zle, protože jsem se tatínka zeptal jakto, že všichni můžou jít večer ven a jít do divadla, a já ne, a není to fér, a tatínek se rozzlobil, řekl, že mu jdu na nervy a já jsem nedostal moučník.

„Hej, kluci!“ zakřičel jsem u vchodu na dvůr školy. „Já jdu dnes večer do divadla!“

„To snad ne!“ řekl Geoffroy.

„Ano, pane, to ano!“ křičel jsem. „To můj strejda, dobrodruh, ten co pořád cestuje, mě pozval! Jdeme na operetu!“

„Co je to opereta?“ zeptal se Rufus.

„No, to je divadlo.“ řekl jsem. „Pěkné divadlo.“

„Já to znám“, řekl Clotaire, „dávají to v televizi. To je to kde všichni zpívají, a tatínek přepíná program, protože se mu to nelíbí.“

„Á! Přesně to jsem si myslel“, řekl Geoffroy, „To není pravé divadlo.“

„Ale ano pane!“ křičel jsem, „je to pravé divadlo!“

„Nechtěj mě rozesmát“, řekl Geoffroy, „Ty mně přece nebudeš říkat, co je to divadlo! Já tam byl a nikdo tam nezpíval. Tak!“

„A Clotairovu tatínkovi se to nelíbí“, řekl Maixent, „Clotaire to před chvílí řekl.“

„Clotairův tatínek o tom nic neví“, křičel jsem, „a vy, vy všichni závidíte!“

„Nesahej na mou rodinu“, řekl Clotaire.

„Já a závidět“, řekl Geoffroy. „Nechtěj mě rozesmát. Nejprve, já jdu do divadla když se mi zachce, je to jednoduché.“

„Jo“, řekl Maixent, „já taky. Řeknu tatínkovi, že tam chci jít a šup, jdu tam.“

„Já to řeknu tomu mému“, řekl Joachim. „Když všichni můžou jít do divadla, proč bych nešel já?“

„Jo“, řekl Rufus.

„Odvolej to, co jsi řekl o mém tátovi!“ křičel Clotaire.

Já jsem jim řekl, že jsou ubožáci kteří nikdy nechodí večer ven, a že se budu v divadle dobře bavit, když si na ně vzpomenu. Nemohli jsme se poprat, protože zazvonilo, ale rozhodli jsme se, že už spolu v životě nepromluvíme.

Celou hodinu jsem se těšil na večer, a ještě štěstí, že mě paní učitelka nevyvolala, protože jsem nedával pozor, a paní učitelka se zlobí, když nedáváme pozor.

„Mikuláši“, řekla mi maminka když jsem přišel domů, „běž si nahoru rychle napsat úkoly. Nepůjdeš dnes večer ven jestli nebudeš mít hotové úkoly.“

Šel jsem se učit, ale nešlo mi to, protože jsem byl strašně nervózní, a když jsem skončil, šel jsem dolů do obývacího pokoje, kde byl tatínek a četl si noviny.

„No“, řekl tatínek a podíval se na hodinky. Evžen tu ještě není... Doufám, že nepřijde pozdě.

„Ó ne!“ křičel jsem. „Ó ne! To nesmí!“

„Klid, Mikuláši.“ řekla maminka. „To dítě má své dny. Vsadím se, že celý den myslel jen na tohle!“

„Řekni, že strejda Evžen přijde, hmm?“ škemral jsem. „Přijde?“

Byl jsem tak nervózní, že jsem měl na kahánku, ale někdo zazvonil, strejda Evžen přišel a já jsem na něj vyskočil a obejmul ho. Strejda Evžen je bezva!

Neměl jsem hlad, a při večeři jsem se bál, že přijdeme pozdě a zdálo se mi, že všichni jí hrozně pomalu, hlavně strejda Evžen, který pořád mluvil a dal si ještě jednu kávu.

„Nevrť se, Mikuláši“, řekl tatínek, „a připrav se. Za chvíli odcházíme, a nebudeme na tebe čekat!“

„Podívejte se na to dítě“, řekla maminka, „padá únavou.“

Řekl jsem, že nejsem unavený ani trochu, šel jsem se nahoru učesat a zase jsem rychle seběhl dolů, protože jsem se bál, že odejdou beze mě.

Divadlo bylo báječné: velký sál, jako v kině, se spoustou světél, spoustou lidí, velkou červenou oponou a pěknými sedačkami, ty byly taky červené. Bylo tam teplo, byl jsem spokojený, maminka seděla vedle mě, položil jsem si hlavu na její paži a když jsem se probudil, dnes ráno, nepamatoval jsem si, jak jsem se dostal do postele.

Divadlo je opravdu pěkné a doufám, že tam budu chodit co nejčastěji!

5.1.2. Velikonoční vejce

Velikonoce mám rád; doma je ten den vždycky zábava. Tatínek ráno začíná malováním vajíček; nechce abych mu pomáhal, protože říká, že jsem nešikovný a že jsem to musel zdědit po mamince. Tatínek je nejdřív maluje v jídelně, ale každý rok – tedy každý, na který si vzpomínám (dva), tatínek musí dokončit malování na půdě, protože vždy jedno nebo dvě vejce rozbije na jídelním stole (letos) nebo spadnou na koberec (loni) nebo na maminčiny šaty (rok předtím, když jsem byl malý) a maminka chce jet ke své matce, a všichni pláčou.

Když tatínek přijde z půdy dolů, má vždy méně vajec než když šel nahoru, ale jsou moc krásné! Jsou modré, červené, zelené, barevné, jako tatínkovy kalhoty. Když jsem mu řekl, že jsem nikdy neviděl nic tak krásného, byl opravdu pyšný. Maminka taky říkala: „No ty můžeš být pyšný!“ a myslela to upřímně, ani se u toho nesmála, když to říkala.

Tatínek pak jde schovat vejce na zahradu do trávy. Jelikož je tráva vysoká, je moc těžké je najít. Tatínek říkal mamince, že už tak dlouho nesekal trávu právě aby se dala vejce lépe schovat. Došlo pouze k malé nehodě; tatínek se popral se psem, který si usmyslel, že ta vejce v zahradě najde. Tatínek vyhrál. Ale nesmím jít vejce hledat hned, protože moji kamarádi ze čtvrti mi a přijdou pomáhat a na svačinu.

Moji kamarádi přinesli krásné dárky: čokoládová vejce, čokoládové slepičky, a spoustu dalších čokoládových věcí. Maminka říkala, že ji už při pohledu na to všechno bolí játra. Mně bylo špatně až když jsem to snědl, ale nevadí!

Když kamarádi přišli, tatínek nám v obývacím pokoji řekl: „Šup, děti, hledejte vejce!“ a já jsem měl pro tatínka překvapení, protože on si s námi nikdy nehraje!

Řekl jsem: „Tati, pojď taky hledat! Schoval jsem tvoje hodinky v trávě!“ Tatínek zčervenál, z legrace vykulil oči a samozřejmě šel taky hledat.

Pan Blédurt, náš soused, se přes živý plot a řekl tatínkovi: „Nejsi trochu velký na hledání vajec?“ a začal se smát.

A tak tatínek, který své hodinky pořád nenacházel, zvednul hlavu a řekl: „Ty bys nebyl schopný najít svůj nos, aby ses vysmrkal, kdybychom ti neřekli, že je uprostřed tvého tlustého obličej!“

Tak pan Blédurt řekl, že se vsadí, že najde vejce do třiceti vteřin. Přeskočil živý plot a vyhrál, protože když padal do naší zahrady, rozbil svou botou z jelenice jedno vejce. Tatínek se hrozně smál, protože bota pana Blédurta zežloutla a zmodrala. Pan Blédurt na tatínka koulel očima (ne z legrace) a strčil do něj. Tatínek upadl a vykřikl, protože naše své hodinky, které trochu rozbil, když si na ně sedl. Neviděli jsme konec hádky, protože nás maminka zavolala na svačinu. Šli jsme domů ze zahrady, kde už zůstal jenom tatínek s panem Blédurtem, kteří na sebe křičeli a ten velký

pes, který využil příležitosti a a přišel hledat vejce, které jsme nenašli.

Doma jsme se výborně bavili! Měli jsme čokoládu, navíc maminka upekla čokoládový dort, a taky jsme snědli všechny dárky. Vendelínovi, co hrozně rychle jí, bylo špatně jako prvnímu. Za chvíli už bylo špatně všem, kromě Josefa, který je dost hubený, ale může hodně jíst, protože má bezvadné trávení. Má v sobě červíka, kterému je špatně místo něj.

Maminka zavolala všem maminkám mých kamarádů, aby si je vyzvedly. Maminky měly všechny legrační výrazy, když k nám přišly. Vzaly své syny za ruku, strkaly je ven a u toho říkaly mamince, že takhle přecpávat děti, to teda ne.

Potom jsem pochopil, proč měly maminky tak legrační výrazy. Aby vešly do domu, musely přejít zahradu, kde byl tatínek, seděl na trávě v roztrhané košili, krvácel z nosu a říkal věci, které nesmím slyšet, řekla maminka.

Maminka seděla v křesle a měla nepřítomný pohled. Musím říct, že v jídelně byl trochu nepořádek a pár skrvn. Když to uviděl tatínek, chtěl maminku rozveselit a říct jí dobrý vtíp. Já jsem byl rád, protože ten vtíp znám, tatínek ho říká každý rok. Takže: tatínek má kamaráda, který se jmenuje pan Zvon a každý rok o Velikonocích mu tatínek volá, aby mu popřál šťastnou cestu do Říma, a já se vždycky směju.

Ale letos to nebylo tak, jako každý rok, protože pan Zvon prý tatínkovi řekl, že vlastně den na to opravdu jede do Říma, se svou ženou. A tak maminka začala plakat a říkala, že ona nikdy nikam nemůže jet a že je dobrá jenom na úklid jídelny, která je stejně mizerná.

A tak jí tatínek, aby ji uklidnil, slíbil, že ji vezme do Říma na Hod Boží.

No jo, o Velikonocích jsme se výborně bavili, nikdy na ten den nezapomenu, a tatínek taky ne, dokonce říká: „Budu si to pamatovat!“

Doufám, že se také budete bavit tak dobře jako my, a proto přeji: „Veselé Velikonoce“!

5.1.3. Svetr

Maminka mi dnes ráno, když mě přišla vzbudit, řekla: „Rychle vstaň, Mikuláši, mám pro tebe překvapení.“

„Autíčko?“, zeptal jsem se. „Vagón zboží pro můj vláček? Pero? Rugbyový míč?“

„Ne“, řekla maminka, „svetr“.

Byl jsem zklamaný, protože oblečení není nikdy to pravé překvapení, ale nechtěl jsem zarmoutit maminku, tak jsem nic neříkal, vstal jsem, šel jsem se umýt a když jsem se vrátil do pokoje, maminka mi ukázala svetr, byl světlemodrý a byly na něm tři žluté kačenky, jedna nad druhou, a já jsem se rozbřečel.

„Co se děje?“ , zeptala se maminka.

„Neobleču si ho“, řekl jsem. „všichni kamarádi se mi budou ve škole smát!“

Tak to bylo hrozné. Maminka se hrozně rozzlobila, řekla, že jsem nevděčník, že proběhla spoustu obchodů, aby sehnala takový krásný svetr, že je to moc pěkný svetr, že se v tom nevyznám a že se mám hned obléknout a nedělat drahoty.

„Je to svetr pro mimino!“, zařval jsem.

„Chceš na zadek?“ , zeptala se maminka.

To znamenalo, že to není pravý okamžik na vtipy, ten svetr jsem si oblékl a sešel jsem s maminkou dolů do jídelny, kde tatínek pil kávu.

„Den začíná dobře“, řekl tatínek. „Slyšel jsem vás křičet. Co se děje?“

„Děje se to, že tady pánovi Mikulášovi se nelíbí nový svetr, co jsem mu koupila“, řekla maminka. Tatínek se na svetr podíval, vytřeštil oči, začal se smát a řekl mamince: „Kde jsi to našla?“

„U Barbenbloca“, řekla maminka, a nesmála se. „Proč, nelíbí se ti?“

„Ne, ne, tím to není“, řekl tatínek. „Ale...nemyslíš si, že je ten prcek už trochu velký na to, aby nosil ty...kachničky?“

„Možná by měl pan Mikuláš nosit vestu a hodinky?“ řekla maminka a nosem udělala zvuk pfff.

„Jo! Jo!“ , řekl jsem.

„Mikuláši, mlč!“ , zakřičela maminka. „Už je toho dost! Dej si kakao, už je čas jít do školy.“

„Nepůjdu do školy v tomhle svetru!“ , zařval jsem. „Chci vestu.“

Tatínek bouchnul pěstí do stolu. „Mikuláši!“ , zakřičel. „Se svou matkou budeš mluvit jiným tónem! A když ti něco dá, musíš jí poděkovat a být pyšný na to, že to můžeš nosit.“

„A ty“, vzlykal jsem, „proč ty nenesíš tu kravatu co ti dala maminka?“

„Kravatu?“ , řekl tatínek. „Kravatu? Co s tím má co dělat kravata?“

„Ano, to je pravda“, řekla maminka. „Tu kravatu skoro nenesíš. Koupila jsem ji u Barbenbloca. Nelíbí se ti?“

„Ale jo! Ale jo!“ , řekl tatínek. „Ale je to slušná kravata, nechci si ji zašpinit, a na nošení do kanceláře je až moc pěkná a... Mikuláši! To už stačí! Vysmrkej se, vypij to kakao a pospěš si, jinak přijdeš pozdě!“

Vyšli jsme spolu, já a tatínek, a na chodníku, předtím než jsme se rozdělili, mi tatínek řekl: „Víš, Mikuláši, ženy vždycky nemají stejný vkus jako my, aspoň co se týče našeho oblečení. Neznamená to, že by neměly pravdu, ale nakonec musíš vzít rozum do hrsti a hlavně nikdy mamince nezpůsobit trápení... Tak, běž do školy, hezky se uč a buď hodný... Odvahu!“

Po cestě do školy jsem byl mrzutý, věděl jsem, že až kamarádi uvidí ty kachničky, začnou se mi smát. Ale zapnul jsem si kabát až nahoru, byla vidět jenom ta horní kachnička, která se směje, ale co, jestli mi kamarádi něco řeknou, nafackuju jim, tak je to, na mou duši, a přišel jsem na školní dvůr a měl jsem v krku knedlík.

Kluci právě hráli kuličky a Vendelín se na mě otočil. „Budeš hrát?“ zeptal se mě.

„Ne“ řekl jsem. „A vůbec, dejte mi pokoj!“

„Ale, co ti je?“ zeptal se Viktorín.

„A jestli se vám můj svetr nelíbí, můžu vám dát klidně pár facek, řekl jsem.“

„Jéé!“ křičel Augustýn. „Kachnička! Mikuláš má kachičku!“ A začal běhat, mávat rukama a křičel na mě: „Kvok, kvok! Kvok, kvok!“ Ale srazil se s Polívkou, což je náš dohlížitel a ten nemá rád, když do něj někdo vráží.

„No tak!“ řekl Polívka. Zbláznil jste se, příteli? Chceš abych tě poslal na hanbu, aby ses tam naučil dělat šaška? Hmmm?“ Polívka odešel a kroutil hlavou, a kamarádi kolem mě udělali kruh.

„Jůů! Ukaž nám ty svoje kachničky!“ řekl Jáchym. Vrhel jsem se na Jáchyma a už jsem se s ním skoro pral, a v té chvíli zakřičel Kryšpín: „Pozor! Polívka!“

„Práli jste se tady?“ zeptal se Polívka. Podívejte se mi do očí! Hmmm? No jo, všichni se mi dnes ráno zdáte nějaký vzrušení. Ať už vás tady nechytím, bando uličníků!“

Když Polívka odešel, řekl jsem kamarádům, že jsou to pitomci, že jsou dneska nějaký vzrušení a že už s nimi nepromluví, a že se už nebudou moci posmívat, až přijdu do školy ve vestě a s hodinkami, které mi rodiče slíbili, ale oni, protože jsou hloupí, pořád dělali „Kvok, kvok!“ a chodili jako kačeři, a už jsem jim chtěl nafackovat, ale Polívka zazvonil a my museli do školy, tak jsem se postavil do řady a byl jsem hrozně naštvaný.

V hodině nám paní učitelka vysvětlovala mluvnicí, a já jsem za mnou uslyšel Augustýna jak potichu dělá „Kvok, kvok“. Kopnul jsem Vendelína, který seděl vedle mě a smál se, a Vendelín upustil svou housku co právě jedl a zařval: „Už nás s těma tvýma kachničkama štveš!“

Paní učitelka bouchala do lavice pravitkem a křičela, že se chováme jako malí divoši, že toho má dost, že nás zkrotí, že viděla, jak jsem kopnul svého spolužáka a co to má znamenat, a já jsem se rozplakal a paní učitelka řekla, že to není odpověď a Celestýn se přihlásil a paní učitelka se ho zeptala co chce, a Celestýn řekl: „Je to kvůli jeho svetr, paní učitelko. Posmívají se mu protože na něm má kachničky.“

Paní učitelka vykulila oči a řekla mi abych šel ke katedře. Šel jsem tam s pláčem, paní učitelka se na mě podívala a řekla: „Ale to je krásný svetr! Tak elegantní! Máš štěstí, že ti tví rodiče kupují tak pěkné věci! Neposlouchej své kamarády, Mikuláši! Oni jenom závidí! Vidíš, ani je nepotrestám, nestojí mi za to. Tak už neplač, moc ti to sluší.“

A paní učitelka mě pohladila po hlavě, poplácala mě po tváři, utřela si ruku, řekla mi, abych se vysmrkal a šel se posadit, a vyvolala k tabuli Kryšpína.

Byli jsme s maminkou ten večer moc pyšní, když nám zavolala Augustýnova maminka aby se mé maminky zeptala, kde ten můj svetr koupila.

5.1.4. Televize u Kryšpína

Když se ve škole dobře učím, maminka a tatínek mi někdy dovolí zavolat Kryšpínovi a nechat se k němu pozvat, abych se s ním díval na televizi. Štve mě, že protože je Kryšpín nejhorší ze třídy, často má televizi zakázanou maminkou a tatínkem, takže ji mám zakázanou i já, což není fér. Kryšpínova maminka a tatínek přehánějí, na mou duši.

Jelikož paní učitelka měla chřipku, nemohla nám v sobotu dát známky z písemky z dějepisu, takže Kryšpín nebyl v neděli potrestán a já jsem mu mohl zavolat a on mi řekl že jo, fajn, ať přijdu. Tatínek mi řekl, že mě odveze ke kamarádovi autem. A to mě překvapilo, protože Kryšpín bydlí hrozně blízko; je to ten dům vedle krámků pana Companiho, který je moc milý a pokaždé, když jdu mamince něco koupit, mi dává sušenky: sice ty rozlomené na dně krabice, ale stejně jsou moc dobré.

Po obědě tatínek vyjel autem z garáže a už jsme byli před Kryšpínovým domem a tatínek se mnou šel až ke dveřím. Otevřel Kryšpínův tatínek. „Podívejme se, to je Mikuláš!“, řekl Kryšpínův tatínek; pak si s tatínkem podal ruku a zeptal se ho, jak se má.

„Moc dobře, a vy?“ zeptal se tatínek.

„Jde to“, řekl Kryšpínův tatínek.

„Přišel jsem s tím prckem až k vám“, řekl tatínek. „Rád se dívá na televizi u svého velkého kamaráda Kryšpína.“

„Ach ano“, řekl Kryšpínův tatínek.

„Tak tak“, řekl můj tatínek.

„No“, řekl Kryšpínův tatínek, „možná byste se chtěl chvíli dívat také?“

„Óó“, řekl tatínek, „nechtěl bych vás obtěžovat...“ A vešli jsme do domu.

Šli jsme do obývacího pokoje, kde je televize, byla tam úplná tma a do nosu nás praštila vůně kapusty. To mě nepřekvapilo, protože vím, že kvůli vysílání, které začíná v neděli dříve, se v poledne u Kryšpína obědvá v obývacím pokoji. Byla tam tma, protože u nich v obývacím pokoji jsou rolety a závěsy vždy zatažené, a je to bezva, protože křesla a židle jsou postavené do řady před televizí; člověk se cítí jako v kině. Kryšpín s maminkou už seděli a dívali se.

„Kdo to je?“, zeptala se Kryšpínova maminka, když jsme vešli.

„Je to Mikuláš a jeho tatínek“, řekl Kryšpínův tatínek.

„To je ale překvapení!“, řekla Kryšpínova maminka. „Tak se posaďte... Óó! To je zase ten moderátor, kterého nemám ráda kvůli té jeho papuli, ach jo! Člověk si říká, jak se takoví lidi vůbec mohou opovážit vystupovat v televizi... Sedněte si támhle do křesla.“

Posadili jsme se a dívali se na jeden báječný pořad, ve kterém dávají spoustu sportu, a ukazovali taky australské mistrovství v bilboquetu, bylo to hrozně legrační. A pak dávali box.

„To já nechci vidět!“, řekla Kryšpínova maminka.

„Měli by to zakázat“, řekl Kryšpínův tatínek.

„Je to dost násilnické“, řekl tatínek. A bum! Jeden z boxerů dal druhému ránu a ten, co ji dostal, spadl na zem.

„No tak, zvedni se!“, řekla Kryšpínova maminka. „No, proč se nezvedá? Vždyť se ho ten druhý skoro nedotkl!“

„Je to podvod“, řekl Kryšpínův tatínek. „Všechno je předem dohodnuté, nemysli si... A je to! Je na nohou!“

„Jedem!“, křičel můj tatínek. Když dávali závody koní, Kryšpínova maminka Kryšpínovy řekla, ať přinese ten tác, který je připraven v lednici se dvěma skleničkami mléka pro něj a pro mě a s dortíky.

„Dáte si něco?“, zeptala se Kryšpínova maminka mého tatínka.

„Čtyřka! Já sázím na čtyřku! Ten žokej s bílou přilbou!“, křičel tatínek.

„Já si беру šestku“, řekl Kryšpínův tatínek. Toho v čele. Toho nikdy nedohoní!“ Kuň číslo 8, který se jmenoval Vltava-Berounka, vyhrál, zrovna když Kryšpín přinesl tác. Položili jsme ho na zem, před televizi, a jedli jsme a u toho se dívali na obrazovku: ty čokoládové dortíky se hodili k mléku, budu to muset říct mamince. Dávali také druhý poločas fotbalového zápasu, to nebylo špatné, a automobilový závod, „brm brm“.

Kryšpínův tatínek řekl, že ho vždycky zajímalo, na co jsou ty automobilové závody, při kterých lidé riskují svůj život. Tatínek mu vysvětlil, že to je právě to, co se davu líbí, že se může dívat na to, jak se lidé zabíjejí a že to je hrozné. Kryšpínova maminka řekla, že by se to mělo zakázat a že se sama sebe ptá proč se nikdy nepořádají automobilové závody žen, protože i přesto, co všichni říkají, ženy řídí stejně dobře ne-li lépe než muži. Kryšpínův tatínek se smál, chtěl něco říct, ale nevíme co, protože začal druhý poločas rugbyového zápasu, který dávali hned po automobilových závodech. Nedožvěděli jsme se, kdo vyhrál automobilové závody, protože byli ve skluzu a nechtěli propásnout rugbyový zápas; výsledky rugbyového zápasu jsme se také nedožvěděli, protože měli zase zpoždění a začali vysílat další pořad. Když to usekli, bylo to 3:3, a mohli ještě počkat, abychom viděli, jestli hráči dokázali změnit skóre.

Protože následující pořad ještě nebyl připravený, dlouhou dobu jsme se dívali na lahev, ve které byly ryba Kryšpínova maminka odešla z obývacího pokoje. Pak pořad s lahví vypnuli a Kryšpínův tatínek zakřičel, aby dal vědět Kryšpínově mamince, že už to začíná, a ona přiběhla do obývacího pokoje.

V televizi se objevil pán sedící u stolu a ptal se jiného pána jak dlouho už hraje na klavír a Kryšpín mi řekl, že jeho babička mu dala dárek, parádní krabici s cínovými vojáčky.

„Mlč, Kryšpíne!“, řekl Kryšpínův tatínek. „Jestli si chceš povídat, můžeš jít se svým kamarádem do svého pokoje“, řekla Kryšpínova maminka.

A tak jsem šel s Kryšpínem do jeho pokoje, a on mi ukázal cínové vojáčky, kteří byli bezvadní, já mám totiž moc rád cínové vojáčky, a hráli jsme si na válku. A museli to být vážně dobří cínoví vojáčci, protože se z nich rozbili jenom tři, a to tak tak. Potom jsem si všiml, že už je dost pozdě, a tak jsme šli dolů do obývacího pokoje, a v televizi byla paní, která ukazovala jak se šijí šaty a předváděla to na jiné paní a ani jednou ji nepíchla.

„Tak“, řekl tatínek když jsem přišel, „myslím si, Mikuláši, že bude třeba se přinutit jít domů!“ A tak Kryšpínův tatínek rozsvítil světlo v obývacím pokoji a Kryšpínova maminka ztišila televizi. Všichni měli malinkatá očička a rychle mrkali. Řekli jsme s tatínkem nashledanou a Kryšpínův tatínek nás vyprovodil ke dveřím. Kryšpín zůstal s maminkou v obývacím pokoji, kde zhasli.

„Moc vám děkuji“, řekl tatínek Kryšpínovu tatínkovi. „Občas přemýšlím o koupi televize, ale abych byl upřímný, váhám kvůli tomu prckovi.“

„Musím říct, že máte pravdu“, řekl Kryšpínův tatínek. „Často lituji, že jsem ji koupil. Děti jsou obrazovkou úplně hypnotizované; dívají se na kdo ví co a blbnou z toho.“

Kryšpínův tatínek se s námi rychle rozloučil, protože Kryšpínova maminka už volala z obývacího pokoje, že začíná seriál.

5.2. Komentář

Překládat Malého Mikuláše není jednoduché, vystihnout překladem z francouzského jazyka do českého vše, co je přítomno v originálu, je komplikovaný proces, a jazyk dítěte, který je v *Malém Mikuláši* přítomen, nám to ne vždy ulehčuje. Kvůli mnoha rozdílům mezi použitými jazyky často hledáme ve slovníku, váháme, odkládáme překlad obrátů na později a pak se k němu vracíme. Někdy pomáhá pro rozhodnutí mezi dvěma způsoby překladu si výrazy napsat a nahlas přečíst, jindy se můžeme poradit s bohemistou. Goscinny vynalezl Mikulášův jazyk, inspirovaný dětským jazykem doby, ve které byly knihy napsány, a převedl jej do psané podoby, se všemi znaky dětské

mluvy.

Pravidlo vyhýbání se příliš častému opakování výrazů je v těchto knihách porušeno právě díky dětskému vypravěči Mikulášovi a jeho způsobu vyjadřování. Toto pravidlo je jedním z prvních rysů překladu, kterého si všimneme. Věty souřadné se spojkou *a* jsou ve všech Mikulášových příbězích velmi časté. „*Paní učitelka bouchala do lavice pravítkem a křičela, že se chováme jako malí divoši, že toho má dost, že nás zkrátí, že viděla, jak jsem kopnul svého spolužáka a co to má znamenat, a já jsem se rozplakal a paní učitelka řekla, že to není odpověď a Celestýn se přihlásil a paní učitelka se ho zeptala co chce, a Celestýn řekl (...)*“ Myslím, že by nebylo správné toto v překladu měnit a používat spojky jiné, pokud je to v rámci specifického rysu jazyka. V originálním textu se setkáváme s mnoha větami, které spojkou *a* začínají. Tento způsob formulací jsme také v českém jazyce v mnoha případech ponechali.

Názornou ukázkou nám může posloužit kapitola z knihy *Malý Mikuláš a balón, La télé chez Clotaire – Televize u Kryšpína*. Překlad nadpisu je doslovný, francouzská formulace není problematická a můžeme ji ponechat i v jazyce českém. Je také možné navrhnout, podle francouzského vzoru „*télévision*“ – „*télé*“, což je výraz vytvořený zkrácením a vyskytující se v hovorové mluvě, použití hovorovějšího výrazu „*telka*“. První větu, ve francouzštině začínající časem minulým – *passé composé* - „*Quand j'ai bien travaillé à l'école, papa et maman me laissent quelquefois téléphoner à Clotaire pour qu'il m'invite à regarder la télévision chez lui.*“ je třeba pozměnit, a to použitím času přítomného, což je také tvar slovesa *laisser* v hlavní větě - „*Když se ve škole dobře učím (...)*“. „*Ce qui est embêtant (...)*“ jsme převedli do jazyka českého pomocí slovesa do formy „*Štve mě (...)*“ Francouzi vnímají žáky se špatnými školními výsledky jako poslední ze třídy, „*le dernier de la classe*“, pro nás jsou to žáci nejhorší. Mikulášova obliba některých frází jako „*c'est vrai, quoi, à la fin!*“ je úsměvná a my jsme ji převedli jako „*na mou duši*“. Narážíme zde i na některé kulturní rozdíly – Mikuláš mluví o tom, že paní učitelka nemohla kvůli nemoci dát žákům známky z písemky – v sobotu. Pro dnešní děti by mohla být zmínka o sobotním vyučování překvapivá, ale měnit v překladu den ze soboty na pátek není nezbytné.

Ve francouzštině často používané sloveso *accompagner*, které se používá i ve spojení *accompagner en voiture* jsme přeložili jako *odvézt*, díky možnosti českého jazyka měnit význam sloves pomocí předpon. Jméno pana Companiho Tamara Sýkorová nepřekládá. Spojení *les biscuits cassés* neboli *rozlomené* jsou přeloženy doslovně. V dalším odstavci můžeme pozorovat hned několik specifických rysů francouzského jazyka. Věta *Papa a sorti la voiture du garage (...)*, využívá sloveso *sortir* ve formě *passé composé*, ale nikoliv s použitím pomocného slovesa *être*, ale *avoir*; po přičestí minulém následuje předmět přímý. Překlad, který se nám nabízí: *tatínek vyndal auto z garáže* je nepřekný. Zvolili jsme proto možnost „*tatínek vyjel autem z garáže*“. Francouzská

formulace „*nous sommes tout de suite arrivés devant chez Clotaire*“ je do češtiny přeložitelná například „*ihned jsme přijeli před Kryšpínův dům*“, my jsme ji navázali na větu předchozí - „*a už jsme byli před Kryšpínovým domem*“. Typická francouzská forma *c'est ... qui* ve spojení „*C'est le papa de Clotaire qui a ouvert*“ klade důraz na osobu a lze ji do češtiny převést změnou slovosledu, místo „*Kryšpínův tatínek otevřel*“ „*Otevřel Kryšpínův tatínek*“.

Souslednost časová je dalším tématem srovnávání dvou jazyků, ve větě „*Tiens, mais c'est Nicolas! il a dit le papa de Clotaire; et puis il a donné la main à papa et il lui a demandé s'il allait bien*.“, je *aller* třeba použít v minulém čase imparfait, v češtině sloveso zůstává v čase přítomném.

Ve spojení „*Il faisait tout noir*“, *tout* rozvíjí *noir* a v češtině je tedy třeba najít výraz, který by měl funkci přídavného jména – navrhuje přeložit *úplná tma*. Mikuláš užívá *tout* ve významech různých; *tout chouette*, *tout content*, ale také *c'était rigolo comme tout*. Prostředí Kryšpínova obývacího pokoje Mikuláš charakterizuje: *on se dirait au cinéma*, což jsme přeložili volně „*člověk se cítí jako v kině*“. Vazba *être en train de faire quelque chose*, zde *Clotaire et sa maman étaient déjà assis en train de regarder* je do češtiny také přeložitelná volně, za pomoci sloves ve stejném tvaru *Kryšpín s maminkou už seděli a dívali se*. Zvolací věty (propositions exclamatives) jako je *Quelle bonne surprise!* je možné přeložit například *To je ale překvapení!* Užití slovesa *prendre se* ve francouzštině vyskytuje v mnoha kontextech, zde v *Prenez le fauteuil, là*. České *Veďte místo* by bylo v tomto příkladu těžké zkombinovat s křeslem, proto navrhuje překlad *Sedněte si támhle do křesla*. Věty užívající pasivu jako je *Ça devrait être interdit* je možné přeložit dvojím způsobem: *Mělo by se to zakázat* nebo *Měli by to zakázat*. V textu se můžeme často setkat také se slovesy s předponou *re-*, které se v češtině musíme vzdát. *Allons, relève-toi!* jsme do češtiny převedli jako *Zvedni se!* i přesto, že by se opakování mělo nějakým způsobem vyjádřit. Překlad Tamary Sýkorové je plný mistrně přeložených vlastních jmen, my jsme se v překladu kapitoly *Televize u Kryšpína* uchýlili k překladu vlastních jmen v situaci: *Le 8, qui s'appelait Sambre-et-Meuse, a gagné (...)* a koně číslo 8 jsme pojmenovali *Berounka-Vltava*. Bylo třeba najít řeky podobné francouzským řekám Sambre a Meuse, podobnost jsme našli v charakteristice, že jedna se vlévá do druhé, Sambre do Meuse a Berounka do Vltavy. Francouzský gerondif *on a mangé en regardant l'écran* jsme přeložili *jedli jsme a u toho se dívali na obrazovku*. U formy *il faut*, zde v čase budoucím, *il faudra que j'en parle à maman* jsme zachovali budoucnost překladem *budu to muset říct mamince*, je zde ovšem třeba rozlišit povinnost spojenou se slovesem *muset* a pouhý plán, nad kterým Mikuláš přemýšlí. Rys češtiny - přivlastňování pomocí *svůj*, ve francouzštině neexistuje, proto jej při překladu nesmíme opomenout, například ve větě *Si tu as envie de bavarder, tu n'as qu'à aller dans ta chambre avec ton petit camarade* jsme *svůj* použili: *Jestli si chceš povídat, můžeš jít se svým kamarádem do svého pokoje*.

Les soldats de plomb jsou u nás dobře známi pod doslovným překladem *cinoví vojáčky*. Slovesa *descendre, monter – Nous sommes descendus dans le salon –* můžeme přeložit *Sešli jsme do obývacího pokoje* nebo *Šli jsme dolů do obývacího pokoje*.

Vazba *avoir envie de faire quelque chose* je typicky francouzská: *Quelquefois j'ai bien envie d'acheter un poste de télévision* můžeme česky vyjádřit *Občas přemýšlím o koupi televize*, což systému českého jazyka odpovídá více než *Někdy mám chuť koupit televizi*.

Kapitola *Televize u Kryšpína* je zajímavá v první řadě svým příběhem a pointou, při jejímž čtení se zcela jistě pousmějeme, v druhé řadě stylem, jakým je napsaná, vyskytují se v ní obraty, které jsme se pokusili stručně charakterizovat a které francouzštinář ocení právě díky tomu, že jsou doslovně nepřeložitelné, tzv. *à la française*.

6. Závěr

V této bakalářské práci jsme se zabývali tématem překladu zahraniční literatury a pokusili jsme se jej uchopit z více stran. Nejprve je třeba nastínit, co překlad je a co není. Pro charakterizaci obecného překladu nám slouží kniha Jiřího Levého Umění překladu, která poskytuje definice překladatelského procesu a upozorňuje na problémy spojené s převáděním informací z jednoho jazyka do druhého.

Zajímal nás také aspekt odlišné mimojazykové skutečnosti a hledání jazykového ekvivalentu, a s tím spojené řešení v případě jeho absence. Uvedli jsme některé znaky ideálního překladu a naopak překladu nesprávného. Metody překladu jsou různé, jisté ale je, že každý překladatel by měl usilovat o co nejsilnější přirozenost svého textu a proto jeho práce předpokládá dokonalou znalost jak jazyka cílového, tak jazyka původního.

Naším zaměřením bylo srovnání rozdílných povah jazyka francouzského a českého, pro jeho dosažení bylo důležité zařadit tyto dva jazyky do jazykových oblastí, a to jak podle vývoje, tak podle jazykového systému.

Hlavním tématem této práce je nicméně dílo francouzského spisovatele René Goscinnyho a kreslíře Jean-Jacques Sempého, Malý Mikuláš. Pět dílů příběhů, ve kterých je hlavním hrdinou osmiletý chlapec, přeložila česká překladatelka z francouzštiny a ruštiny Tamara Sýkorová-Řezáčová. Informace z více zdrojů jsme porovnali a pokusili jsme se tak charakterizovat styl, jakým je Malý Mikuláš napsán a poté přeložen. Neobyčejná schopnost Tamary Sýkorové-Řezáčové vcítit se do hrdiny knihy a kreativně používat dětský slovník je pro nás inspirací. V březnu roku 2009 byl vydán nový soubor těchto příběhů, Malý Mikuláš a balón, který se v češtině dosud na pultech knihkupectví neobjevil. Navrhli jsme proto překlad čtyř z deseti kapitol nové knihy a v komentáři jsme popsali problémy, se kterými se překladatel uměleckých textů setkává, a to jak v obecné tak v konkrétní rovině.

Překládáním Malého Mikuláše jsme došli k závěru, že i překlad na první pohled jednoduše psané knihy, ve které je v roli vypravěče dítě, může být náročný.

7. Résumé

Le mémoire traite la question de la traduction en général et sur l'exemple concret de l'oeuvre Le Petit Nicolas des auteurs René Goscinny et Jean-Jacques Sempé.

On a voulu présenter la problématique d'une bonne traduction et en même temps caractériser le traducteur idéal. Le travail tend aussi à présenter les différences entre la langue tchèque et la langue française et les prouver sur les exemples concrets.

Nous avons analysé la traduction des livres de René Goscinny et Jean-Jacques Sempé de la traductrice tchèque de la langue française et russe Tamara Sýkorová-Řezáčová. Comme les livres sur Le Petit Nicolas sont lus aussi par les débutants en français, ils peuvent paraître faciles à traduire, mais cela n'est pas ainsi. Nous avons choisi quatre chapitres du livre Le Petit Nicolas, Le ballon et autres histoires inédites publié en 2009 et on a proposé leur traduction. En réfléchissant des problèmes de la traduction de cet oeuvre, qui sont liés aussi au vocabulaire présent utilisé par les enfants, nous avons démontré que cette traduction est assez difficile.

Anotace:

Příjmení a jméno autora: Mališová Soňa

Název katedry a fakulty: Katedra romanistiky, Filozofická fakulta

Název diplomové práce: Malý Mikuláš a balón – překlad a komentář

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jitka Uvírová Ph.D.

Počet znaků: cca 95 500

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury:

Klíčová slova: Le Petit Nicolas, René Goscinny, Jean-Jacques Sempé, Tamara Sýkorová-Řezáčová, umělecký překlad, překlad, srovnání, próza, komentář, proces, slovník, vlastní jména, postavy, autor, styl, kapitola...

Charakteristika bakalářské práce: Bakalářská práce se zabývá překladem díla autorů René Goscinnyho a Jean-Jacques Sempého Malý Mikuláš a balón, na konkrétních příkladech poukazuje na pravidla správného překladu.

Bibliografie

ČERNÝ, J.: Úvod do studia jazyka., Rubico, Olomouc 1998, s. 60

GOSCINNY, R.; SEMPÉ, J.-J.: Le Petit Nicolas, le ballon et autres histoires inédites., IMAV, Paříž 2009

GOSCINNY, R.; SEMPÉ, J.-J.: Mikulášovy patálie, Albatros, Praha 1995

LEVÝ, J.: *České teorie překladu (2. díl).*, Ivo Železný, Praha 1996

LEVÝ, J.: Umění překladu. Ivo Železný, Praha 1998

MOUNIN, G.: Teoretické problémy překladu., Karolinum, Praha 1999

RADINA, O.: *Francouzština a čeština – systémové srovnání dvou jazyků.*, SPN, Praha 1981

RADINA, O.: Zrádná slova ve francouzštině., SPN, Praha 1975

<http://www.obecprekladatelu.cz>

<http://www.francieinfo.cz>

<http://www.lepetitnicolas.com>

<http://cs.wikipedia.org>

<http://fr.wikipedia.org>

<http://www.knihy.abz.cz>

<http://www.goscinny.net>